

VPLIVI DUŠNIH PRETRESOV PRI DOMAČI IN JAVNI ODGOJI.

PIŠE AVGUŠTIN POŽEGAR.

(Dalje.)

Na otrocih meri vsak svoje moči;
Večkrat podira, kar drugi gradi.

Iz raznih motivov se šoli predbaciva, da so otroci podivjani in surovi. Četudi vemo, da ni manjkalo nikdar surovih ljudi in četudi ne moremo dokazati, da živi dandanes manj blagih oseb kakor v prejšnjih dobah, vendar se ne smemo tolažiti s tem dejstvom. Idejalist ne sme biti popustljiv; iskati more vzroke pojavov surovosti, če so tudi redki.

Dragi! bodisi človek ud kateregabodi naroda, naj priseguje na katerobodi veroizpoved, naj ima katerebodi družbene, gospodarske ali politiške nazore, vedno želi telesnega in duševnega zdravja ter mirnega življenja. Pa komu poteče življenje v tiru miru! Življenje je vendar le vrvenje, srce še le miruje, ko v prsih več ne deluje.

Vsakdo ima občevati s sosedom, sosed občuje ž njim. Sredstvo občevanja je duh, ki misli, hoče in čuti. Kar torej o sodrugih mislimo, hočemo in čutimo, je vsebina družbenega duševnega občevanja. Oblike ali načini duševnih vezi med ljudmi so brezštevni, nikdo jih ne more pogrešati, lahko pa jih predrugačuje po svoji individualnosti. Čuvstveni del duševnega občevanja med ljudmi nas zanima najbolj, kajti srce čuti srečo in nesrečo, akoravno pamet teh pojmov ne pozna. Pamet spozna, srce pa čuti, da je človek človeku vse.

Kadar opazimo, da nekdo rani naš ali sosedov čut za lepo in pravo, za blago in nravno, zavedamo se hitro razločka med čuvstvi. «Ta človek je brezsrčen, surov, neolikan», pravimo ali sodimo takrat; razlika med čuvstvi pa je največkrat tudi povod nesoglasju v daljnem občevanju.

Vidimo pa lahko, da je vzrok surovosti dostikrat, četudi ne vedno, splošna duševna zaostalost. Izjeme najdemo menda le takrat, kadar so

dotični neolikanci dorasli med čutnimi ljudmi. Navadno pa neizobražene osebe ne poznajo in ne upoštevajo veljave sosedove, razdirajo vsako soglasje v družbenem življenju, če se ne gre za njihov interes. Zavist, pohotnost, pravolovstvo, prepirljivost, vladoželnost i. dr. so posledice duševne neolike in pravi stebri surovosti, ki glodajo na ljudeh od zore do mraka, od mraka do dne.

Ko vidimo, da splošna duševna naobraženost pospešuje blago mišljenje in čutenje, se tem bolj čudimo na surovosti, katero opazujemo tuintam pri navidezno inteligentnih osebah. Ravno takšni slučajji dokazujejo, da um in čut, glava in srce, nista vedno v soglasju. Inteligentni ljudje poznajo katero vedo morebiti temeljito, a odnošajev med ljudmi v altruističnem smislu ne poznajo, za nje se ne brigajo.

Učitelji imamo po svojem poslu nato delovati, da se odgojijo otroci nravno-versko, da jim razvijemo duševne zmožnosti v prid soglasnega, javno-družabnega življenja. Ker je duševna surovost kot trajni dušni defekt največja sovražnica javne družbene harmonije, nam je po močeh zasledovati, v kateri meri in obliki šola pripomore, da se otroci posurovijo.

Koliko nam otroški odgojitelji in roditelji in reditelji šolsko mladino pripravijo, to smo že večkrat pokazali. Kaj pa torej šola?

Lahko kar trdimo, da morebiti v posameznih razmerah učne osebe že surove otroke v surovosti utrdijo, duh šolskega zakona pa tega storiti ne more. Ne smemo žalibog misliti, da pozna vsak človek duh človeštva, ki veje iz točk drž. š. zakona. Marsikdo je res učitelj, a ne odgojitelj! Marsikdo se zaveda svojih telesnih jakosti, ki premagujejo duha. Pokazal bodem pozneje, da tudi izobraženci z otroki postopajo robato in neotesano v besedah in dejanju. Tukaj le zopet trdim, da je naravna nemogočnost z robotostjo ogladiti robotost.

Pred časom je bilo po nekaterih časnikih čitati, da se množe po južnem delu zelene štajerske dežele pojavi grozne surovosti. Pomilovanje takšnih razmer mora pač vsak normalen človek odobravati, če izvira isto iz sočutja do soseda, iz cenitve vrednosti javnega miru in redu. Pa ravno v tistih časnikih pogrešamo blagohotnega mišljenja napram posameznim osebam in napram družbenim slojem. Tamkaj so bile ob enem čitati besede, ki so pri umnem človeku prazne, pri neolikanem strankarju pa največje veljave, ker ga zbuja in dražijo, mu dušo pretresejo, da razvija svoje moči tam, kjer so človeku in človeštvu na kvar. Stvarno poročanje bi poučilo, srčno pomilovanje morebiti ganilo in odgojilo; postranske refleksije pa so nestvarne, izzivajo na odpor, gojijo javno neslogo, ki odgoji do nesporazumnosti v domačih krogih.

Politika sicer ne pozna morale, a morala ne politike. Sadovi, katere rodijo politiški spisi, namenjeni v pouk duševno-nižjih slojev, so v od-

gojnem oziru jako žalostni. Posamezne osebe, občine, celi stanovi, celo narodi krenejo na pot mržnje, sovraštva, preganjanja, obrekovanja in zasledovanja, so vedno razdraženi, govore v tonu, ki odgovarja le malokdaj zahtevam naravno pametne odgoje. Našega delovanja se politiško življenje dotika do mere, o kateri nekateri ne morejo, drugi nočejo nič slišati. Menda ni potrebno razlagati, da se niti skupščine izobraženih mož, ki imajo gojiti duševne in gmotne interese javnosti po načelih človeštva, ne morejo premagovati, da se udajo strastim, ki so posledice trajnih dušnih pretresov, ki vplivajo v obširnem obsegu po razdirajoči smeri. Vemo sicer, da ne bo morebiti v tem oziru nikdar boljše, vemo pa tudi, da naše odgojno delo in duh drž. š. zakona krši nešteto činiteljev.

Nekega dne sem slišal od večjega učenca te le besede: «Pje, jaz ti bom dal avstrijskega svinca, da boš vedno tih». Strmel, slišal in gledal sem ter vprašal učenca, kako da pride do teh besed. Deček mi je rekel, da je čital knjigo: «Slovenski fantje v Bosni», kjer se pripoveduje, kako so vojaki 17. pešpolka dali Turkom vohati avstrijskega svinca. Knjige do tiste dobe nisem poznal. Izposodil sem si jo in presodil v luči odgoje. Poznam in cenim veliko veljavo patrijotizma, pa poznam in cenim tudi interese človeštva. Poznam tudi vse, kar na človeško mišljenje in dejanje vpliva, kar ga blaži, kar ga blažiti ne more. V knjigi vidimo sliko, ki predstavlja prav drastično, kako je daviti človeka na goltancu. Porekali mi bode, da sem malenkosten. Pritegnem Vam rad, ob enem pa rečem, da dotična slika v lepotnem oziru nima veljave, ker ponuja predstave, ki ne blažijo srca. Ako se torej v dotični knjigi podrobno opisuje hrabrost vojakov in goji s tem domoljubje, je to celo primerno. V odgojnem oziru pa se nam vrivajo pomisleki, če se govori o smrtonosnih svinčenkah med ljutim bojem, v katerem je marsikateri oče — kristjan ali mohamedan — izdahnil svojo dušo ter ostavil solze svojcem.

Če potom verskih nazorov in razlogov zdrave pameti gledamo človeštva cilj v blagem medsebojnem občevanju, ne moremo odobravati činov raznih robotosti, kateri se vam kažejo od vseh strani. Matematika uči, da dobimo enako, če prištejemo enakemu enako. Pri duševnem delu odgoje pomeni to, da po surovem občevanju gojimo ali dobimo surovost, po blagem pa blagost. Odgoja zahteva le blage vplive, vsak čin surovosti pa jo krši, dokler človek ne stoji na stopnji visoke izobrazbe.

Nekdaj sem slišal iz ust poročevalca o šolski disciplini, da je v slučajih šiba prav umestna, le kaznovalec ne sme kazati razdraženosti, ampak mirno resnobo. Pristavek o mirni resnobi mi je jako ugajal, ko so mi šinile misli po glavi, da dosledna vsestranska odgoja z mirno resnobo tvori ono odgojevalno modrost, katera deluje brez šibe strahovalke. Vprašanje je, kaže li kaznovan — tepen otrok — tudi lice nerazdraženega duha in če vidi «dober namen» nevredne justifikacije. Moje nemerodajno

mnenje je, da čutijo blagi otroci sramoto in nečastnost ter so žaljeni; tepenju privajeni otroci čutijo nekako premoč, katero težko prenašajo ter se rotijo v svoji notranjosti. Sicer pa blagor mu, kdor doseže, da otroci uvidijo dober in blag namen tepenja. Jaz in mnogo drugih ga ne uvidimo, še manj pripoznamo.

Dovolite, da pripovedujem dogodek, katerega sem slišal in kateri bo pokazal, na čem da smo. Zimskega večera sem sedel z nekim g. tovarišem v gostilniški sobi. Bilo nas je sicer več oseb v pogovoru. K mizi pristopi okoli 30letni mož in nagovori mojega že priletnega sotrudnika približno tako-le: «Jih že pač dolgo nisem videl. Jaz sem hodil k njim v šolo; se jih kaj rad spominjam; so priden «šolmoster»; so mi jih dostikrat našteli, pa dobre so bile. Zdaj pa ni nič straha, zato pa so otroci takšni!» (Tukaj pripomnim, da je imel dotičnik usta polna tobaka, želodec poln žganja, glavo pa polno neumnih misli. Tega sicer ni zakrivilo učiteljevo tepenje, pa tudi obvarovalo ga tega ni.) G. šolnik je kmalu odšel, a prej je izrazil svoje veselje, da se ga nekdanji učenec tako radostno spominja.

Četudi ne morem prikrivati, da nisem odobral po svojem prepričanju tako pohvaljene odgojevalne metode, vendar pa trdim, da me je to javno priznanje učiteljskega truda z ozirom na duševno stanje priznavalca iznenadilo, celo veselilo. Pa veselje je kratko, kes dolg! Ko g. «šolmostra» ni bilo več med nami, rekel je isti mož: «Ta ded nas je prekleto tepel; imeli smo kar «kipnjene» roke in klobase po plečih, pa meni se zdi, da gre po tepenju en hudič iz človeka, 99 pa jih gre v njega». Strmel sem nad metamorfozo moževega duha. «Kako pridete do tega, da govorite v obraz človeka drugače, kakor za njegovim hrbtom» sem vprašal moža, ki se je še zavedal svojih besed. «Človeku se ne more vse v „gsicht“ povedati; se lahko zameri» menil je skrivnosti poln človek. Ne kaže, da bi tukaj cenjene bralke in bralce nadlegoval s takšno trivialnostjo nadalje; rečem le, da bi duševna analiza tega slučaja lahko napolnila debelo knjigo. Ne vem, kaj je mož priznaval; ne vem, čemu se je laskal!

Nekoliko prevare in hinavščine sem opazil, pa o teh ne bomo govorili. Mlada žena se je potom poroke preselila v vas, v kateri jaz delujem. Slučajno sva nekega dne govorila o njenem prejšnjem domovju. Vprašala me je tudi, če poznam učitelja J. J. «Seveda ga poznam; je blag in priden, za mladino je vnet gospod» pravim jaz. «Saj so pridni — pa jezljivi tudi! Dajali so nam «packe», da so nas prsti «čmeli», pravi žena. «Tega ne verjamem, ali pa ste „packe zaslužili“ rečem v obrambo učit. ugleda. «No, ne rečem, da bi dečki ne zaslužili kazni, pa za deklice je takšno «štrajfanje» sramotno, pravi «čuteča» žena. Na tihem sem ji prigtgnil, govoril pa nisem ničesar.

Dragi! Iz ženinih besed zveni nekako označevanje učiteljskega dela, nekoliko obsodbe, nekoliko častnega čuta, kojega imamo gojiti povsod in vsikdar, pri nepokvarjenih osebah lahko, pri pokvarjenih težko.

Najbolj nevaren je pač zgled, ki se podaje s tepenjem. Besede poučijo, dejanja vlečejo. Opoldne sem skozi okno opazoval igranje učencev. Videl sem, da je močnejši deček dvignil slabšega, držeč ga pri jermenu okoli pasa, ter ga z obrazom proti tlom položil na klop pri studencu. Štel mu jih je in zraven mrmral besede, katerih nisem umel. Ko stopim med nje, so se sramovali. «Dragi! Žal mi je, da sem vas pri tem našel. Ta igra ni lepa; te se ne bom učil od vas. Kje ste to videli? «Saj kaplan v šoli tudi tako delajo» pravi deček. «Ni mogoče! G. katehet so olikan človek, ki poznajo človeško čast in ljubijo mladino. Tega vam niso kazali» pravim jaz. «Pač, saj so» — trdi deček nadalje. Molčal sem ter mislil «exempla trahunt». Pomislite, da po nekod takšno ravnanje odobravajo, nerazsodni, odgoje nevešči ljudje pa zahtevajo — nova šola pa goji surovost. Tukaj pridemo na «punctum saliens» v odgoji človeka. Le osebe, ne šola z vzvišenim ciljem kvarijo ljudi. Toda zelo težko se je braniti proti takšnim odgojnim nazorom, težko razkazati idejal človeštva. Pred leti so prišli ljudje k meni tožit, da g. veroučitelj otroke preveč in v nedostojni? obliki kaznuje, da pa kljub temu nič ne znajo in da nočejo ob dotičnih dneh v šolo zahajati. Prosili so me, da naj primerno ukrenem. Strankam sem razložil, da ima vsak človek svojo glavo in svoje misli in da ima g. veroučitelj najbrž druge nazore o človeški odgoji, kakor drugi. Vsako mnenje pa moremo spoštovati, ako se po njem jačijo interesi človeštva. Odklonil sem tedaj posredovanje in namignil strankam, da se obrnejo osebno do g. veroučitelja. Pa stranke so rekle: «K njim pa ne gremo, so visoki in grobi, ne govore radi z nami, bi nas nagnali.» Mikalo me je; človek sem in odgojitelj in šolski vodja povrh.

Stopil sem torej pred g. veroučitelja s tem nagovorom: «Opazil sem in slišal od ljudi, da šolski otroci ne marajo Vas ne Vašega predmeta, ker jih črez obilno kaznujete. Dovolite, da Vam svetujem! Postopajte z otroci blago, pripovedujte njim, kar um bistri in srce goji — prikupili se bode te otrokom, da bode te imeli veselje, otroci pa korist. Ne jezite sebe in ne jezite otrok — kajti «ira suscitavit».

Dotični gospod je priznal, da moj nasvet meri na dobro in da je blago ravnanje z otroci na sebi lepo, pripomnil pa je, da otroci lepega ravnanja ne poznajo in se spridijo, če nimajo strahu. Ko sem precej obširno razložil, da se otroci z lepim ravnanjem ne morejo kvariti, z osornim ne boljšati, ampak da so vzroki resnične ali le domišljene nepridnosti iskati na slabih zgledih in v nesrečnih življenskih razmerah, rekel mi je dotični gospod: «Vaše blago in dobrohotno ravnanje z otroki mi ugaja, in je lepo, a hvale ne boste želi». «Blago ravnanje se hvali in graja,

osorno ravnanje se hvali in graja» odvrnem jaz. Na čem in pri čem torej smo? Jaz menim, da osorni ljudje želijo dobrih in blagih ljudi, pa osornost ne pozna blagosti. Blagi ljudje ne želijo osornih ljudi, ker se blagost osornosti boji. Pri odgojnih sredstvih se torej le motijo ljudje; smoter odgoje, smoter človeštva pa je le eden. Veroizpovedanj je mnogo, Bog le eden.

Ako je tepenje strah, strah pa odgojno sredstvo, potem je po logiki sklepati, da je več tepenja tem več strahu, torej tem boljša odgoja. Ako pa tepenje ni strah, ampak le zunanja, dražilna premoč, takrat tepenje ni odgojno sredstvo; imamo ga opustiti, kakor vелеva človeška pamet, človeška dostojnost. Nekaterim osebam velja torej tepenje in strah, drugim pa pamet in srce za odgojno sredstvo. Po kateri poti se doseguje več, to nam kažejo rezultati odgoje, ki se vrši v urejenih razmerah in v večjih rokah. Res je sicer, da ne bomo ugodili vsem ljudem nikdar, vsaj ne do dobe, ko bomo stali vsi na isti stopnji omike. Tolažimo se! Tudi Bog ni zadostil vsem ljudem, kajti križali so ga, četudi je nezmotljivo mislil, blago čutil, ravnal in storil.

Je sicer tudi dobrohotnost, ki ne izvira iz temeljitega poznanja človeških razmer, ki ne sloni na razlogih trezne pameti, ampak ki je pojav duševne nezmožnosti. Ta dobrohotnost je duševna slabost, ki ne pozna človeške duše in njenih sil, ki ne zamore spoznavati virov in vzrokov raznih pomanjkljivosti na človeškem duhu, katerih radi tega ne more umetno-odgojno zdraviti. Takšna dobrohotnost ne velja med pokvarjenimi ljudmi; ona dotičnika osmeši ter ima osodepolne posledice.

Blagost, katera je le pojav slaboumnosti, ne imponuje otrokom, kateri že človeka spoznavajo ter sebe ž njim primerjajo. Otroci dobe utis, da je njihov duh močnejši ter začenjajo prezirati tistega, kateri njim po svoji umnosti ne imponuje. Umnost imponuje, blagost vleče: zveza obeh je vir prave naravne avtorite! Naravna avtoriteta pa je najmočnejša podlaga soglasnih razmer v domačem in javnem življenju.

Omenili smo že, da se vrši duševno življenje v možganih. Vsak duševni pojav je navezan na dotične živce, v katerih se zbujejo primerni miki. Ker so pa živci ob enem tudi motorji mišic, so gibanja v živcih tudi vzroki gibanj v mišicah. Razburjeni živci razburijo tudi mišice, mirni živci pomirijo telo. Vidimo, da je razburjen človek ne le duševno, ampak tudi telesno pretresen. Mnogokrat je ves njegov organizem iz normalnega miru. Nekaterim srce kar skače, drugim se krči — in skoraj zastoji; nekaterim se krvne žile polnijo, drugim praznijo, rdeči so prvi, drugi blede. Opazujte doraslega ali otroka, vedno na zunanosti vidite, je li dotičnik vesel ali žalosten, jezen ali prestrašen, razburjen ali miren. Če se dušni pretresi mnogokrat ponovijo, lahko povzročijo duševne in telesne nepravilnosti, katere človeka ugonobijo, onesrečijo. Meni se dozdevajo roditelji

in drugi, ki otroke z vednim strahovanjem odgajajo, brezsrčni in brezumni nadlegovalci nedolžnih otrok. Vzamejo njim vse veselje mladih let; mesto naravno prostih in odkritih ljudi vidimo le neokretne in plahe — neodkritosrčne in hinavske — ali pa robate in osorne. To pa so duševne hibe, katere zakrivijo le odgojni pogreški. Komu se prigojijo takšne hibe, je nesrečen za svoje življenje, ie tudi nesreča za javnost. Iz jeze prihajajo mržnja, sovraštvo, prepir i. t. d.. ki rušijo in razdirajo vse, kar bistra pamet uvidi, mirno srce želi.

Treba je torej, da se človek premaguje ter duševnega ravnotežja ne izgubi. Če dosledno tako postopa in živi, privadijo in priučijo se tega tudi tisti, ki ž njim občujejo in ga opazujejo. Kdor sebe premaguje, ne draži drugih; a ko bi se vsakdo premagoval, ne dražil bi nikdo; bila bi mir in sloga, ki pa tudi ne ugajata vedno in povsod, ampak le tam, kjer se njih vrednost pozna. Do tega je potrebna uvidnost v vse, kar nam svet ponuja, da znamo vse pravilno ceniti, o ceni pa stvarno in mirno govoriti, mnenje drugih spoštovati in le s prepričanjem nastopati.

Demonstratio ab ira et baculo demonstrat nihil. (Dalje prihodnjč.)

K OPAZOVANJU OTROŠKE OSEBNOSTI.

S. E.

čitelja radi sodijo po tem, kolikor njegovi učenci znajo, a tudi on sodi često svoje učence po tem. Se li ti sodniki ne postavljajo vsled tega enostranskega merila na ozkosrčno, dostikrat krivično stališče?

V zadnjih letih se priznani pedagogi posebno trudijo praktično uveljaviti načela o znanstveni pedagogiki in naše šolstvo v tem smislu preustrojiti.

Podlaga pravemu učiteljevemu delovanju mora biti edino le poznavanje gojenčeve duše. Še le takim potom dobi naše delo pravo življenje, dobi oni polet, da moremo liki umetniki negovati v človeku njegovega duha. Dan na dan imamo pred seboj duše, nerazvite sicer, ali vendar take, ki mislijo in čutijo kakor mi, ki nas poslušajo, nam sledijo, ki zastajajo in uhajajo, da jih moraš vabiti in uganjati v pravi tir, duše, ki srkajo iz naših besed življenje in moč in ki zrejo vsled tega v nas vzore vseh vzorov. Uživimo se tako v otroški krog, da čutimo ž njim vso srečo medsebojnega blagoglasja, a greni nam veselje vsak oblaček, ki se često neizogibno pojavi na sicer čistem obzorju nedolžne mladine.

22. Kdaj pridejo gospod deželni šolski nadzornik? To vpraša eden.
23. Kdaj bomo začeli na posebne liste risati?
24. Kdaj bo veselica?
25. Zakaj sem imela v spisnici ned., zraven pa zapisano db?
26. Kdaj bomo dobili naznanila?
27. Kadar v šolo stopimo smemo li reči: «Dobro jutro želim!»?
28. Sem zelo pridna ali «žleht»?
29. Prosim, zakaj me tako neradi vidite?¹
30. Kako bi se skrila, da bi ne videla bliska in kako bi si uho zataknila, da bi ne slišala gromenja?
31. Kdaj bo prišel tisti čas, ko bo J. J. kaj znal?
32. Značilno vprašanje pa je to-le pismo:

Velikospoštovani gospod učitelj!

Lepo Vas prosim, nikar ne bote jezni, ker sem Vas v ponedeljek razžalila, ker nisem znala računati. Prosim Vas, preljubi moj gospod učitelj, nikar ne bote jezni, saj Vas nikdar več ne bom razžalila tako hudo.
J. J.²

S tem naj bo vprašanj, ki jih hranim čez sto in med katerimi je tudi več zastavic, zadosti. Ž njimi se je šola zelo oživila. Koliko nedolžnega veselja in smeha pa tudi včasih opominov so prinesla mladini! Koliko dragocenih razkritij so prinesla tudi meni! Vprašanja hranim kot ljub spomin na prijetne ure minulega leta, pa kot dragoceno spoznanje, da ima vsa mladina, katere je bodočnost, pravico, da je učitelj v svojem delovanju enakomerno vpošteva.

¹ To vprašanje se nanaša na neko učenko, ki je na svoji nekdanji marljivosti zelo popuščala in se čimdalje pogrezavala v malomarnost. Vzrok: domače razmere. Oče pivec in zapravljivec, mati skrbna, družina 8 mladičev. Burni nastopi med zakonskima itd. Učenka, kot najstarejša hčerka, je pogosto izostajala in zamujala. Uprezali so jo v delo in šola ji ni smela biti več prva skrb. Često je prihajala nepočesana v šolo. Opomini, svarjenje in kazni, nič ni izdalo. Naposled sem jo preziral in posledica tega gornje vprašanje.

² Pojasniti mi je to pismo v toliko, da pisarica istega pač ni zadoščala v kritični računski uri, toda — dasi nadarjena — spričo njenih večkratnih zamud pač ni bilo kake posebno zamere. Vendar me pismo podpira v moji ne baš ugodni sodbi o učenki sami: isto sem smatral za neodkritosrčno in najboljši dokaz za njeno ne najboljše mišljenje je dejstvo, da ni bila pri svojih tovarišicah nič kaj priljubljena. Pismu torej, dasi se lepo čita, ni dosti verjeti. Deklica, kot edina hčerka bolehave, revne in zapuščene matere, je bila brez vsega nadzorstva in je rada poletela mesto v šolo v sosedne vasi. Vsako zamudo mi je morala sproti opravičiti in tukaj se je pripetilo, da so postajale njene opravičbe čimdalje neverjetnejše. Na svojih pohodih se je prav dobro privadila laži in tudi 7. božja zapoved ji ni bila več sveta. Pozvana na odgovor se je spretno branila in še pod neodlojivo silo uničujočih dokazov se je izvijala in skušala ublažiti svoj čin. Sicer bi se mogli smatrati ti pojavi njene duše za zmoto otroških let in želeti je le, da se z ozirom na njeno dobro voljo, ki jo često premaga, čimprej zave svojih pregreh.

IZ I. MEDNARODNEGA KONGRESA ZA ŠOLSKO HIGIJENO V NORIMBERKU L. 1904.

PIŠE FR. KOCBEK IN M. J. NERAT.

(Dalje.)

XI.

Razkužbeno namazanje sten.

sakemu šolskemu voditelju je znano, da se po mnogih kužnih boleznih morajo stene pobeliti; ravno tako znano pa je tudi da se na umazanih stenah nabirajo razni kužni bakterije, ki kasneje lahko povzročijo neljube epidemije. Zato je vsega upoštevanja vredna razprava dra. med. Jacobitza iz Karlsruhe, ki je na podlagi izvršenih poskusov in opazovanj došel do sledečih stavkov:

1. Za namazanje sten imamo primerne razkužbene barve. K tem spadajo v prvi vrsti porcelanasta steklene barve, tvrdke Rosenzweig & Baumann v Kasselu, namreč, Pefton in Vitralpef in tudi barve Zonza.

2. Vsled svojih kali vničujočih lastnosti so navedene barve prav primerne za namazanje sten v naših šolah.

3. Razkužbeno delovanje imenovanih barv sloni na dovetju kisika na vezilo (laneno olje), kjer se tvorijo puhteče kemične snovi (aldehide, acrolein, formaldehid, ogljena kislina, puhteče toliščna kislina itd.) med polagoma vršečim se sušenjem, najbrž najprej radi dovetja kisika in po končani okisbi na kal uničujoče delovanje, ki nastane v teh barvah po raztopivših se toliščnih in smolno kisljenih soleh.

4. Kali vničujoča moč se obdrži po dosedanjih poskušnjah še eno leto po namazanju, dasi ista po preteku tega časa počasi pojema.

5. Po razkužbenem namazanju sten je še potrebno razkuženje dotičnih prostorov s formalinom. Vrednost istega sestoji namreč v tem, da pomaga trajno uničevati vse že nahajajoče se kali bolezni.

XII.

Določitev občnih zahtev na relativno popolni sestav klopi.

Konstruiranje šolskih klopi, ki bi ustrezale vsem zahtevam pedagogov, zdravnikov in denarničarjev, je delalo že marsikomu preglavico in mu bode še v bodoče. Dandanes je znano že nad dve sto modelov, izmed katerih je še menda najboljši sistem Rettig. Nekod so ta problem rešili kar uradnim potom, da so uradni tehnik, zdravnik in pedagog sestavili risbo klopi z različnimi dimenzijami ter zahtevali uvedbo onih klopi v novih

šolskih stavbah. Čeprav pripoznavamo dober namen teh uradnikov, da bi neuki udje krajnih šolskih svetov ne napravljali večjih kozlov, kakor so jih že, vendar dvomimo, da se je s tem preporna stvar definitivno rešila.

O tem je Armin pl. Dimitrovich, arhitekt v Monakovem sestavil obširna določila, ki je objavimo primerno skrajšana.

I. Pojasnilo in otesnenje pojma «šolska klop».

Šolska klop je občekoristnim svrham služeče pohištvo, ki ima služiti po velikosti in razmerju telesa raznovrstni množini in vrhutega ustrezati še higijeničnim, pedagoškim, tehniškim in ekonomiškim zahtevam, ki leže v bistvu šolstva, oziroma socialno-gospodarskega življenja. Šolsko klop ni oceniti kot posamezna stvar, temveč kot ud verige, ki stoji k drugim udom ter celi verigi radi določbe istih v medsebojnem odnošaju, ker je na eni strani od teh faktorjev odvisna, na drugi strani pa ti na iste vpliva. Pojem «šolska klop» sodružuje potem enoto, ki pride do veljave le v mnogoterosti in v zahtevah šolske sobe. Zato ne moremo končno razsoditi o vrednosti kake klopi (Gestühl) kot šolske klopi, ako se je ista posamezno in na poljubnem prostoru postavila. Rezultat take preskušnje je absolutno brez vrednosti, ker smo pri tem izpustili število momentov, ki še le dejstevujejo, ako razredni prostor s potrebnim številom klopi pravilno opremimo in se pri tem še tudi oziramo na zdravstvene, šolske, tehnične in šolsko-gospodarske momente, ki stavijo dan na dan svoje zahteve na klop. Tu se lahko že začetkoma pokaže, da dotični subselij v večini porabljen ne zadostuje niti takratnim razmeram prostora in ne potrebnemu številu obiskovalcev.

Pri enem hišnem subselu se ne gre za enega določnega otroka. Tu odpadejo tudi vsi drugi momenti, katere nahajamo v šolski sobi zlasti radi množine otrok. Zato pride tukaj samo priličenje klopi v pošte. Pri šolskem subselu se ne gre zato, kako se relativno najpopolnejše higijenično obvaruje samo posamezni otrok, nego skupnost otrok, na katere še vplivajo druge škodljivosti kakor slabo priličenje klopi. Tu se gre zato, da se najde oni kompromis različnih zahtev, pri katerih se vsi otroci relativno najbolj počutijo. Zdravje posameznikov naj bi se sicer najvišje stopnjevalo, vendar se mora zdravju vseh podrediti; skrb za posameznika naj sega do tja, kjer se obrana celote še relativno najvišje doseže. Slično se mora v družbi podrejata obrana subjektivne prostosti obrani občne prostosti. Šolska klop ne služi individuju nego občnosti.

Iz tega sledi, da mora relativno najpopolnejša šolska klop zadostiti pred vsem občnim zahtevam, čeprav zadostuje še tako popolnoma specijelnim zahtevam, ker še s tem samo ne doseže vrednosti relativne popolnosti ali niti ne zasluži imena «šolska klop». Zato se morajo pred

vsem določiti one občne lastnosti, katere mora imeti relativno najpopolnejši sistem šolskih klopi.

Za sedaj naj se tudi omenijo oni principi, po katerih se je doslej težilo za relativno popolnostjo. Da se izognemo nesporazumljenju, moramo povdarjati eno občno zahtevo, namreč, da doseže iz higijeničnega in pedagoškega stališča relativno popolnost le še dvosedežna klop, nikakor pa ne večsedežna. V sledečem pretehteujemo samo dvosedežno klop.

II. Načela, po katerih se za zdaj skuša doseči relativna popolnost.

Za zdaj razločujemo dvoje načel, po katerih se skuša doseči relativno najpopolnejša šolska klop. Endno načelo je individualizovanje klopi, t. j. težnja, da se s premikanjem raznih delov priličenje ene in iste klopi doseže za vsako velikost telesa. Drugo načelo se ozira na skupino klopi (Gruppenbänke), po katerih se velikostna razlika najmanjših in največjih otrok osmih šolskih let razdeli v primerno število velikostnih skupin po 10 cm ter se za vsako tako skupino posebno visoke klopi odmerijo.

Prvo načelo je bilo dolgo časa po podatkih Burgersteina s šolsko klopjo od Hausena zastopana, drugače pa le za domačo rabo. Potem sta se trudila Rostowzeff in Schenk, da bi na tem potu rešila vprašanje o šolski klopi. Prvi je kmalu svojo klop razdelil v dve različni velikosti, dočim se Schenkova klop dandanes napravlja celo v štirih različnih velikostih. S tem so pa sprejeli načelo skupinske klopi in še celo manj vredne, ker ima manj velikosti kakor prava skupinska klop. Tudi ima premakljive dele, sedež in naslonilo pa po velikosti in obliki za vse velikosti telesa enake, dočim ima prava skupinska klop osem velikostih sedež in naslonilo v osmih različnih velikostih in oblikah, premakljive dele pa tudi lahko pogreša. Ta okolnost dokazuje, da se z individualizovanjem klopi mogoče doseže dobra domača klop, pa nikdar šolska klop, kajti načelo, da se klop priliči vsaki velikosti telesa, izvira le iz špecijelne zahteve. Sicer se posebnosti lahko prilagodijo občnosti, nikakor pa ne narobe.

Individualizovanje klopi izvira torej iz špecijelne zahteve, da se mora šolska klop prilagoditi vsaki velikosti telesa.

Prilagodjenje je pa mogoče le od dveh odvisnosti:

1. Poznati moramo natančno velikost in razmernost telesa šolskih otrok. Dosedanji podatki o tem se ne morejo smatrati kot zaključeno gradivo, ker še imamo o merjenju šolskih otrok premalo statističnega materijala. Tudi bi se moralo tako merjenje izvršiti po možnosti na vseh krajih, kajti vpliv ima telesna visokost na starost, telesna visokost na dele telesa ter posebnost na plemena (hribovci, dolinci). Na-

tančno prilagodenje klopi na šolskega otroka pa je seve odvisno od natančnosti gornjih podatkov. Ker pa so ti dozdej pomankljivi, opozarja nas ta okolnost, da vprašanja o šolski klopi ne moremo rešiti samo tem potom.

2. Možnost natančnega prilagodenja klopi je odvisna od načina, po katerem se podatki o telesni velikosti in razmernosti šolskih otrok porabijo na razmerovanje šolskih klopi. O tem še nimamo jasnosti, zlasti o določitvi razlike naslonila.

Kako hoče kdo napraviti dobro prirojeno obleko, ako ne pozna velikosti in ne razmerja udov k trupu? Iz tega stališča je razvidno, da bi bila zelo težka stvar, rešiti vprašanje o šolski klopi samo tem potom.

Po drugem načelu je napravljena skupinska klop. Razlika v telesnih velikostih najmanjših in največjih učencev 8 šolskih let se ozira na primerno število velikosti klopi, navadno 8 števil.

Pri tem razločujemo dve vrsti klopi:

- a) skupinska klop s premakljivimi deli;
- b) skupinska klop z nepremakljivimi deli.

Prve vrste klopi imajo premakljiv sedež ali pultno ploščo ali oboje, da s tem omogočijo vstajanje raz sedežev ter snaženje poda.

Druge vrste klopi se radi snaženja preložijo ob enem robu; pri vstajanju pa stopijo učenci iz klopi.

III. Občne zahteve na relativno popolni sistem šolske klopi.

Dandanes imamo že mnogo skušenj, kaj zahtevajo od šolske klopi higijena, pedagogika, tehnika in ekonomija. Na podlagi tega lahko postavimo 14 stavkov.

1. Sistem mora biti dvosedežen.

Učenci so v razrednem prostoru enakomerno razdeljeni, s čim se vrednost zraka bolje zjednači, s pomnoženimi hodniki med klopami pa poviša kroženje zraka. Klop se lažje prilagodi velikosti in razmernosti teles učencev ter se tudi lahko zamenja z drugo velikostjo. Za pouk in nadzorovanje so boljše manjše skupine učencev. Vsak učenec sedi ob oglu, kamor lahko pride učitelj. Učenci nimajo toliko prilike se medsebojno nadlegovati ali nedostojno vesti. Radi več hodnikov se razred nagleje izprazni.

2. Sistem naj nima nobenih premakljivih delov.

Premakljivost posameznih delov klopi lahko povzroči marsikatero nesrečo; otroci se lahko ranijo ali si poškodujejo obleko; s premikanjem se dela ropot. Razposajeni otroci pa imajo priliko, da delajo nemir. Sploh so stroški za napravo in vzdrževanje klopi s premakljivimi deli višji.

3. Sistem naj ima žlebičasto ali luknjičasto desko za noge, ki mora biti vsaj toliko široka, kakor je noga dolga.

Ker pada prah in nesnaga raz obuvalo skozi desko na pod, se prah ne more vzdigovati ter ima zrak manj praha. — Noge otrok ostanejo tople in suhe, ker se voda oceja; tako se izogne učenec oboljenju. — Vsa klop je višja od drugih ter učitelju pri nadzorovanju šolskih nalog ni treba tako nizko pripogibati. — Varuje se pod, zlasti oni z linoleumom namazan.

4. Sistem mora za sedeče pisanje imeti določeno razdaljo od naslonila.

Higijena zahteva, da naj otroci v vsaki legi rabijo naslonilo. To sedenje se nam sicer dozdeva v prisilni legi, vendar temu ni tako; kajti tudi pri najmanjši razdalji od naslonila, to je dolgost spodnjega lakta od komolca do roke, še ostane med robom pulta in med prsmi prostora do 8 cm. S tem se otroku v dvosedežni klopi, ki ima sploh sedeža ob oglu, ne dela nobena sila.

5. Sistem naj je tako napravljen, da zamore učenec vstati le izstopivši iz klopi.

Iz klopi izstopivši otrok ne zakriva za njim sedečega; tudi se ložje nadzoruje držanje telesa. Za oživiljenje otrok se morajo napraviti včasih proste vaje, ki se tu ložje izvrše kakor v klopi.

6. Sistem naj omogoči, da lahko čim več poda napravimo prostega.

Na ta način se lahko pod temeljito osnaži (glavni pogoj higijene) ter je tudi šolski zrak čistejši. Pri porabi prašnatega olja je to še bolj potrebno, ker se nesnaga še trdneje drži poda in se odstrani le z omelami iz trdih ščetin.

7. Sistem naj omogočuje lahko premeno klopi raznih velikosti.

S tem dosežemo tim natančneje prilagodenje na klopi; vrhu tega lahko dobe sedeže kratkovidni in slabo slišajoči otroci bližje katedra.

8. Sistem naj onemogoči, da bi se vrsta klopi lahko samovoljno spreminjala.

To bi se lahko izvršilo pri pometanju ali iz hudobije.

9. Sistem ima biti takoimenovani «nemški», t. j. pult in k temu spadajoči sedež morata biti trdno zvezana.

Ta stavek je že utemeljen pod št. 4, vendar se posebej omeni radi «amerikanskega» sistema, kjer je pult zvezan s sedežem prednje klopi.

10. Sistem naj ima ločena naslonila, ne pa skupno za oba sedeža.

Vsled posameznega naslonila ložje giblje učenec lakti, kajti debelost naslonila do zadej stoječe klopi znaša 5—6 cm. Zato se lakti lahko gibljejo tudi nazaj, ker ima naslonilo le širokost hrbta.

11. Sistem naj ima tak sedež, da se plošča od prednjega roba nazaj znižuje, da se prilagodi sedečim delom telesa.

Tako se teža trupa na živčne in mesnate dele sedala ter na dele stegna po možnosti enakomerno razdeli, radi česar se sedeči učenec ne utruji prehitro.

Pri vodoravnem sedežu leži telesna teža največ na klopnem grlju, kar pri trdem sedežu hitro utruji ter daje povod k slabemu držanju telesa.

12. Sistem naj ima naslonilo, ki je spodaj brez predledka s primerno okroženostjo za sedalo s sedežem zvezano, v visokosti križnega vretenca naprej izbočeno ter se zadej z visokim zgoraj nazaj padajočim naslonilom končuje.

V izbočenem delu najde križ pri pisanju potrebno oporo. Popolnoma trdno se sedi le tedaj, ako se sedalo na zadej ne more nikamor pomakniti ter je primerno zaokroženo naslonilo s sedežem. Gornji, visoki in nazaj ležeči del naslonila služi v počivanje telesa pri prostem sedenju.

13. Sistem naj ima na znotraj malo položeno pultno ploščo.

S tem omogočimo, da padajo svetlobni traki približno v pravem kotu na pisalno ploščo, s čim se zavarujejo oči in slabo držanje telesa. Vodoravna lega zahteva čezmerno pripogibanje trupa in glave.

Da se pa najpopolnejša šolska klop ne doseže samo v teoriji nego tudi v praksi, dostaviti je še stavek:

14. Naprava sistema in njegove vpeljave v prakso ne sme postati iluzorična radi gmotnih ali drugih zaprek.

Ako povzroča naprava šolskih klopi prevelike stroške, potem se kljub svoji popolnosti ne morejo vpeljati v šole, ravno tako ne, ako se izdelujejo v posebnih tovarnah ali pri lastnikih patentov, ker potem vpeljavajo istih domači obrtniki pobijajo.

Državni organi so se že mnogo let pečali, kako bi se pereče vprašanje o popolnosti šolskih klopi povoljno rešilo, vendar še vlada na tem polju mnogo zmot.

IV. Vzroki zmešnjave o vprašanju šolske klopi.

Poleg občnih zahtev v gornjih 14 stavkih se morajo tudi dopolniti specialne zahteve, ki se nanašajo na izmerjenje in obliko klopi radi velikosti, razmernosti in oblike telesa šolskih otrok, ali kratko rečeno: prilagodenje klopi.

Čeprav je to velike važnosti, vendar to ni izhodišče za iznajdbo pripravnih šolskih klopi. Ravno tako se izjalovijo vsi poskusi, če bi hoteli klop tako konstruirati, da je primerna pritlikovcu in velikanu, ker bi bilo to pohišstvo za različno rabo ob enem, ki bi igralo razne «viže». Z zanemarjanjem občnih zahtev ima tudi prilagodenje na vsako telesno velikost svoje napake. Dokaz temu je Schenk, ki je v petdesetih letih

izmislil toliko klopi, da bi lahko napravil malo razstavo. Individualizovaje klopi zna prijati domači klopi, na rešitev vprašanja o šolski je brez vsakega vpliva.

Ravno v take zmešnjave so zašli mnogi teoretiki šolskih klopi, ki se ozirajo le na špeciijelne zahteve namesto na občne ter ne shvatajo pojmov sistem in meritev, kar se mora strogo ločiti. To je prvi vzrok.

Drugi pa tiči v tem, da se kakemu pojmu pripisuje vrednost, katera mu ne gre. Za normalni razvoj otroka je potrebno, da sedi v klopi tako, da si ne oškoduje svojega zdravja — največ skrivljenje hrbtenice in kratkovidnost. Higijena zahteva principijelno, da mora imeti otrokov hrbet v naslonilu pripravno oporo in da se ta opora med pisanjem nahaja v določeni visokosti nad sedalom (zadnjico = Gesäß).

Zato se mora določiti razdalja notranjega pultnega roba od onega oporišča v naslonilu. To so povdarjali mnogi izdelovatelji šolskih klopi, kakor: Rembold, Fahrner, Rettig, Schenk, Bennstein, Suck, Müller i. dr. Knjižna učenost pa postopa drugače. Z vodaravno razdaljo prednjega roba sedeža in navpičnico notranjega pultnega roba so ustvarili pojem «dištanca», ki je po tem razdalju ali «Null-», «Minus-» ali «Plus»-dištanca. Po teh pojmi se potem obsoja klop ne oziraje se na občne zahteve ali vrednost sistema.

Dištanca je zelo spremenljiv faktor, na katerega se pri ocenitvi šolske klopi ne moremo nikakor zanašati — ter bi naj ta pojem popolnoma izginil iz slovstva.

Tretji vzrok, ki je napravil mnogo zmešnjave, je vprašanje o normalni globočini sedeža. Esmarch je teoretično zahteval, da mora globokost sedeža radi možno enakomerne razdelitve telesne teže in radi boljše stojnosti trupa imeti dolgost stegna.

Izmed vseh sistemov šolskih klopi je za sedaj najboljši **Rettigov sistem**, ker odgovarja vsem občnim zahtevam, ki se stavijo na relativno najpopolnejši sistem šolskih klopi.

Rettigova klop je trdna, dvosedežna z nepremakljivo, za pisanje določeno razdaljo naslonila. Nad podom ima zvišano in na klop pritrjeno luknjičasto (žlebasto) desko za noge ter obestransko proti pultni plošči nagnjen sedež. Otroci vstajajo z izstopom iz klopi. Klop je na eni strani na podu na železju tako sklepno pritrjena, da se lahko iz vodoravne smeri postavi v navpično; zato so tudi tintniki posebno napravljeni v podolgovati obliki, da se črnilo kljub temu ne izlije. Pôd postane tako prost in se lahko pomete. V potrebi pa se vendar lahko posamezne klopi iz vrste z malim delom vzamejo in drugod pritrdijo.¹

¹ Ta klop je v Krčevinski šoli v Mariboru uvedena. Koga zanima, lahko si jo tukaj ogleda. — Pis.

Rettigovo klop so odobrili priznani higijeni (Pettenkofer, Kerschenssteiner) že leta 1895, a mesta, ki slove radi praktične higijene (Monakovo, Norimberg) ter državne oblasti so jo skoraj izključljivo uvedle v svoje šole.

Radi zahtev, ki se stavijo na relativno najpopolnejši sistem šolske klopi, sta z ozirom na sedanje socialno-gospodarsko stanje radi šolskih klopi določena dva momenta:

1. Občne zahteve o šolski klopi so že pozitivno določene in so nerazpravljive.

2. Specijelne zahteve, ki so pred vsem odvisne od občne meritve šolskih otrok in od krajevnih razmer, so še za zdaj odprto vprašanje, torej razpravljive.

PEDAGOŠKI UTRINKI.

IV. ŠEGA.

CXIV.

ko nas spomin ne vara, predložil je pred kratkim c. kr. okr. š. svet v Radgoni na c. kr. dež. š. svet štajerski nasvet, da se v dveh ondotnih šolah, namreč pri Sv. Petru in v Ščavnici uvede poletni čas za poskušnjo samo dopoldanski pouk, t. j. od 7. do 12. ure, privzemši tudi četrtke.

Predlog sam na sebi ni nikaka novost. Kolikor je nam znano svetovno šolstvo, posebno šolstvo Nemčije, je tam po mnogih krajih že davno uveden dopoldanski pouk v ljudskih šolah, tako na nižje kakor tudi višje organizovanih šolah. Razložek je le ta, da so tam odločeni tudi nekateri popoldnevi za proste predmete kakor n. pr. za risanje, telovadbo. Radi tega se pa prične pouk na vseh takih šolah ob 8. uri in traja do 12. ure.

Gorenji predlog je dalekosežnega pomena. Ako premostrimo s socialnega stališča in s stališča praktičnosti ta predlog, moral bi že davno obveljati in uveden biti po vseh naših ljudskih šolah. Naš kmet je ravno z ozirom na težko socialno življenje in z ozirom na prirojeno nenaklonjenost napram šoli — v istini velik neprijatelj šole in vsled tega tudi — neprijatelj učiteljstva. Kajti največ zaprek mu dela šolstvo ravno s tem, da mu jemlje po njegovih nazorih in faktični potrebi (tega ne utaje vse lepe besede, izgovorjene pri vseh zelenih mizah) delavno moč ravno ob času, ko jo najbolj potrebuje. In vse zamude, ki jih ima naše ljudsko šolstvo zapisati, gredo na rovaš «poljsko delo». «paša», «domače delo». Zanikernost in upornost ne povzročati niti $\frac{1}{100}$ zamud.

Proti takim velevažnim predlogom se navadno navajajo izjave raznih «strokovnjakov», da taki predlogi niso vsprejemljivi, ker preveč utrudijo

duševno in telesno dotične učence, in nobeden pravi pedagog ne more zahtevati, da bi zamogli otroci — 7 do 12letni — slediti z isto čilostjo 5urnemu pouku kakor pa n. pr. 3urnem. Stvar je sicer res na prvi pogled uvaževanja vredna. Ali, ako se pomisli, da so premnogi učenci, recimo nad polovico, oddaljeni, posebno po vaseh uro in še več hoda od šole, in da ravno vsled te oddaljenosti ne morejo opoldne domov — **h kosilu** — tedaj se moramo pač že s higijeničnega stališča ogrevati za prvi predlog, za dopoldanski pouk. In kako zmučeni so učenci pri popoldanskem pouku, posebno oni, ki morajo vsled preodaljenosti presedeti kosilo v šoli, ve le tisti, kdor skuša to leta in leta. Posebno je priporočila vreden popoldanski pouk v poletnem času v prenapoljenih razredih pri + 28 do + 30° C.

Naučno ministrstvo je pred kratkim izdalo nekaj ukaz o takozvanem «Eine-Minuten-Turnen», t. j. po vsaki uri naj se na vseh ljudskih šolah telovadi 1 (reci: eno) minuto v okrepljenje učencev. Ta telovadba ima v istini mnogo uspeha, želeli je edino le to, da bi se ta telovadba prav pridno gojila.

Ako resumiramo vse to, pridemo do zaključka: Šolski pouk se preustroji v vseh ljudskih šolah tako, da bo trajal le dopoldne vse dneve, izvzemši nedelje in sicer od 8. do 12. ure. Po vsaki učni uri se uvedi takozvani «Eine-Minuten-Turnen». Po preteku dveh učnih ur je odmor 15 minut. Med tem odmorom se pelje otroke — če le mogoče, poletu in pozimi — na šolsko dvorišče, a šolske sobe naj se čisto prezračijo.

Ker smo pa vzeli le po štiri ure pouka na dan, ali 24 ur na teden, raztegnemo ta svoj predlog še dalje in sicer na to, da naj se pouk vsakdanje šole raztegne do dopolnjenega 14 leta.¹

Na ta način odpade neplodovita ponavljalna šola, uspehi v pouku in vzgoji bodo uspešnejši, a našega kmeta se pridobi s tako preustrojenim šolskim poukom za šolstvo, kajti s to preuredbo se mu kolikor toliko zljajša življenski njegov položaj.

Ako pa hočejo merodajni faktorji, ki so v istini vneti za ljudsko izobrazbo, privedi slovenski narod do prave izobrazbe — ki bo ravno slovenski narod osvojila onih železnih okov, ki ga danes tišče z vso silo k tlom, do prave samostojnosti, naj delujejo na to, da se poleg tako preustrojenega pouka uvede še takozvani gospodarsko- in gospodinjsko učno nadaljevalni tečaj za moško in žensko mladino od 14.—16. oziroma 18. leta, za kar bi pa bilo seveda treba posebnih nagrad dotičnim učnim močem.

CXV.

Pred kratkim časom se je ustanovilo na Dunaju društvo z imenom «Freie Schule».

Kje je iskati one sile in onih vzrokov, ki so porodili to društvo, nočemo preiskavati. Toda oklic, ki ga objavljamo — po vesti skrbnih kronistov — doslovno, nam pove vse, in odveč bi bilo pisati posebni komentar.

«Die Schulgesetzgebung der Jahre 1868—69, welche die Rechte des Staates gegenüber dem Einflusse der kirchlichen Hierarchie auf die Schule

¹ G. pisatelj meri tukaj na Kranjske razmere. — Ured.

wahrte, begegnete von Anbeginn dem grundsätzlichen Widerstande der klerikalen Partei. Dieser ist es gelungen, während die wirtschaftliche und kulturelle Entwicklung gebieterisch den Ausbau und die Verbesserung der Schule auf gegebene Grundlage erheischte, jenen kulturwidrigen Grundsätzen, welche in den Schulanträgen Liechtenstein und Ebenhoch niedergelegt waren, Geltung zu verschaffen. Es ist ihr gelungen, die Schulzeit zu verkürzen, die Lehrerbildung herabzudrücken, den gesamten Unterricht konfessionel zu beeinflussen. Ihr Bestreben, die unbeschränkte Macht über die Schule für sich zurückzugewinnen, welches schon bisher aufmerksamen Beobachtern nicht entgangen war, mußte allen zu vollem Bewußtsein kommen, als der niederösterreichische und oberösterreichische Landtag ihre Absichten bezüglich der Schule ungescheut entschleierten. Wohl hat der einmütige Widerstand derer, die noch an anderen Anschauungen festhalten, die herrschende Partei genötigt einen Teil dieser Wünsche vorläufig noch zurückzustellen. Es ist aber klar geworden, daß der Schule in ganz Oesterreich in Zukunft noch größere Gefahren drohen und darin liegt eine Mahnung für jeden einzelnen, an der Erhaltung und Fortentwicklung der freien Schule mitzuwirken.

Seit Jahren bietet der der klerikalen Herrschaft vorarbeitende «Katholische Schulverein» durch seine Agitation und durch seine Gründungen auf dem Gebiete des Schulwesens das beste Beispiel dafür, in welcher Weise die Kräfte zur Abwehr zu sammeln sind.

So wie der deutsche Schulverein an den Sprachgrenzen tätig ist, so wollen wir gegen den die nationale und kulturelle Entwicklung hemmenden Klerikalismus im ganzen Reiche wirken.

Wir wenden uns an alle, die bereit sind, mit uns den Kampf für eine freie Schule zu führen, an alle Nichtklerikale ohne Unterschied der Parteirichtung; sie mögen eine solche Organisation schaffen helfen, indem sie sich dem eben ins Leben tretenden nicht politischen Vereine «Freie Schule» anschließen. Auf dem Gebiete der Schule können sich Männer und Frauen der verschiedensten Anschauungen zu einträchtiger Wirksamkeit zusammenfinden. Wir wenden uns an alle Interessenten einer freien Schule, und dies sind keineswegs nur die Lehrer an Hoch-, Mittel-, Volks- und Bürgerschulen, die schon durch ihren Beruf den Fragen der Volksbildung am nächsten stehen, sondern insbesondere auch alle Eltern, die erkennen, daß die Zukunft ihrer Kinder in Frage steht und alle, die in der geistigen Freiheit das Heil und die Zukunft ihres Volkes sehen.

Wir wollen allerorten hörbar und energisch Protest erheben gegen jeden Versuch, die Schule zu einer Hilfsanstalt der konfessionellen Hierarchien herabzudrücken, unter dem Scheine religiöser Gesinnung politische Tendenzen in die Schule zu tragen und die Kinder zu politischer Agitation zu mißbrauchen, die Bildungskraft der Schule zu schwächen und die Unabhängigkeit der Lehrer zu vernichten. Wir wollen dafür eintreten, daß moderner Geist in die Volksschule einziehe, daß durch verbesserte Methoden und Individualisierung des Unterrichtes die Schulzeit für das Kind dauernd fruchtbringend werde. Wir denken auch daran, durch Errichtung von Musterschulen, die allen hygienischen in pädagogischen Anforderungen entsprechen, durch Erhaltung von vierten Bürgerschulklassen, durch Schulwerkstätten u. s. beispielgebend zu wirken.

Die Ziele, die sich unser Verein steckt, sind groß: der Kampf wird ein harter sein, aber wir werden siegen. Für das endgültige Gelingen bürgt uns trotz aller widrigen Umstände und trotz der mächtigen Gegnerschaft die aus den Lebensbedingungen der modernen Gesellschaft entspringende Notwendigkeit einer tüchtigen Schule als Voraussetzung der Entwicklung eines freien, starken, selbstbewußten, zum Kampf in dem Wettbewerbe der Kulturnationen tauglichen Volkes. Für das Gelingen bürgt uns die edle Begeisterung, die überall ausgelöst wird im Kampfe für eines der höchsten Güter: «Die freie Schule!»

Društvo ima svoj sedež na Dunaju in sicer je natančni naslov: «An die Zentralmeldestelle des Vereines „Freie Schule“ in Wien, XIX/1, Postgebäude». Letnina je 2 kroni. — Ravno te dni pa razpošilja društvo svojo prvo «Flugschrift-o».

KNJIŽEVNO POROČILO.

NOVOSTI.

Letni časi. Spevoigra. Dvo- in triglasni zbori s samospevi, dvospevi ter s deklamacijami, uravnal za spremljevanje na klavirju ali harmoniju. Slovenski mladini poklonil Anton Kosi, učitelj v Središču na Štajerskem. Cena 3 K 20 v., v založbi skladateljevi.

V lični, moderno opremljeni obliki podaja nam jako marljivi tovariš, g. A. Kosi v šopek povezano zbirko pesmi, ki se nahajajo razven v partituri še v posebni knjižici, namenjeni učencem, da se imajo iz česa priučiti svojih nalog za predstavo «Letnih časov». Cena tej knjižici je 24 vin., pri večjem naročilu ceneje. Tudi ta knjižica je prikupljivega lica, samo pisava onih pesmic, ki so uglasbene, je malo predrobna in take vrste, take nove struje, da jo mladina bere z naporom, kar pri petju ne sme biti. Besedilo k napevom bodi vsikdar jasno, na prvi mah čitljivo. Tu ne gre kazati, kaj more tiskarna vse storiti glede raznovrstnih črk. No pa ta dobrohotna opombica je bolj stranska stvar in delu kot takemu ni na kvar. V kito povite pesmi so skrbno izbrane in dobro označujejo letne čase. Za nekako «overturo» si je izdajatelj izbral znano pesem: «Štiri sestre vsako leto pridejo . . .», katero za prvi prizor govori deklamator. Za tem se vrši uvodni napev za triglasni zbor na Jos. Volčeve besede: «V zvezd krdelo daljno pot . . .». Za uvodom nastopajo zaporedoma letni časi, najprej z dvema deklamacijama, potem s štirimi ali tremi napevi. Tudi na «finale» ni pozabljeno. Žnjim obhaja se vstajenja dan po hudi zimi, in z živahnim napevom: «Prišla bo pomlad» zaključuje se spevoigra. Knjižica obsega torej 10 deklamacij s 70 kiticami in 15 pesmic za petje v 46 kiticah. Tvarine je toliko za eno predstavo, da se ne bode lahko zmagala z mladimi začetnimi močmi. Osobito so deklamacije jako dolge, utrudljive za govornika in še utrudljivejše za poslušalce. Njih vsebina je jako lepa, recimo: «Osulo se je cvetje» . . . Krasno je Volc tu opisal poedine prirodne

prikazni v dobi poletja, a težko bi bilo tudi nadarjenemu učencu poletno sliko tako čutno in preiščeno prednašati, kakor bi to želel pesnik sam. Najboljša deklamacija dostikrat ne najde poslušnih ušes. Pri izvajanju Kosijevih «Letnih časov» bi torej vsekako kazalo, vse okrajšati, kar tudi izdajatelj sam priporoča. Razsodni voditelj te spevoigre bode to izvestno storil in črtal to, kar bi predstavo neprimerno raztegnilo. Isto velja tudi o napevih, katerih je v vsem skupaj 46 — ako vsako kitico štejemo za celoto. Izvajanje vseh teh kitic bi trajalo najmanj 4 ure — brez deklamacij! To je seveda preveč in težko bi bilo, poslušalce toliko časa na sedežih obdržati; poleg tega pa bi priučenje cele spevoigre stalo neizmerno mnogo truda in časa, in naj bi se predstave udeležili tudi učenci iz več razredov. Če bi se dal vsak napev tekom enega tedna temeljito priučiti, kar pa dvomimo, tedaj bi porabili za vse napeve 15 tednov, z ozirom na drugi sopran in alt pa najmanj 30 tednov! Tudi s tega stališča je delo preobsežno in ga mora vsak pred izvajanjem pristriči. Pa da se nas ne bode napačno sodilo, ne naglašamo tega, da bi to z veliko marljivostjo sestavljeno delo hoteli devati v nič, marveč radi ga priporočamo, ker je edino te vrste in smo preverjeni, da si spreten učitelj iz tega bogatega zaklada sam lahko sestavi isto, a okrajšano spevoigro, ki bi k večjemu trajala dve uri.

Z ozirom na obilno število napevov bi bilo želeti, da bi v knjižici bili tudi napevi, natisnjeni z notami, po katerih bi se otroci napevov učili. Dobro vemo, koliko je založnik stotakov kronic potrosil, da je na svitlo spravil to obsežno delo in radi tega se ni mogel spuščati v še večje izdatke. Ker je pa učenje napevov «na posluh» težavno in zamudno, poleg pa tudi manj zanesljivo, bilo bi po našem mnenju jako dobro, da bi se otroci učili pevati «Letnih časov», a tudi drugih šolskih napevov vsaj v višjih razredih — po sekiricah. Nazorni nauk naj podpira tudi to stroko izmed šolskih predmetov. Kolika dobrota bi bila to za dobo šolanja in še za pozneje čase! Da bi učitelj in pevovodja napeve v glasove prepisal, tega si ne moremo misliti, zato je škoda, da v tekstovi knjižici ni sekiric. Knjižica bi bila potem pravcata šolska pesmarica.

Glavni del te spevoigre pa je pevska partitura in spremljanje, ki je posebno primerno za igro na klavirju; manj ugodno je za harmonij, osobito pri napevih: štev. 2 iz «Poletja» in v sklepnem napevu: «Prišla bo pomlad». Tako zvani «arpegirani» akordi se na harmoniju ne obnašajo dobro; v ostalem je sprevod največ tako zložen, da je melodija zlasti v sopranu dobro podprta, kar zelo olajša učenje in izvajanje. Napevi so večinoma mikavni, ljubki, mladina si jih bode rada osvojila in z vnemo pela; njihov slog je priprost in podoben dobrim šolskim pesmicam. Prva pevska točka v poletju «Čuj nas silni Bog» ima značaj lahkega korala za 3 glasove in je besedilu prav prikladen; v zvezi s to molitvijo za odvrnitev hude ure sta še dva napeva, izmed katerih je poslednji posebnega, rekel bi kmetijsko-narodnega značaja.

Vsa spremljevanja so lahko izvedljiva in ne prevladajo napevov. Žnjimi je priprosta otroška pesmica ednostavno okrašena. Posamični napevi edne letne dobe so med seboj zvezani po kratkih prehodih, ki vodijo mlade pevce do lahke intonacije nastopne pesmi. Spreten glasbenik bode te zvezne prehode vedel razširiti, ako bi bilo potrebno za slučaj, če bi napevi bili razdeljeni na dva ali tri nastopajoče zборе dečkov ali deklic;

sicer je pa urednik «Letnih časov» omejil se na kratke fraze, da se prestava preveč ne raztegne.

Če naposled še omenimo, da je partitura tiskana s tipami prav pregledno in snažno na 20 straneh, povedali smo večinoma vse, kar more to delo priporočati za šolske slavnosti, in veselice in prireditve na korist učeče se mladine.

F. S.

Bivši šolovodja Valentin Stolzer sedaj v pok. v Gradcu, Ungergasse 19 je ravnokar v lastni zalogi izdal **Begutterjevo** po Slomšku poslovenjeno **mašo in 30 napevov k mašni pesmi «Pred Bogom poklek-nimo»**. Skladbe so se tiskale v tiskarni J. Blaznika naslednikov v Ljubljani in so prav čedne zunanosti. — Ker je izdajatelj v obče znan strokovnjak na polju cerkvenega petja, ne dvomimo, da bodo učitelji-orglavci veseli teh skladb in prav pridno segali po njih, tembolj, ker s tem priskočijo obenem tovarišu-skladatelju, ki živi v prav bednih razmerah. Naroča se na skladbe pri skladatelju samemu v Gradcu.

«Slovensko jezikovno vadnico za tesno združeni pouk v slovnici, pravopisju in spisju, v petih zvezkih, spisala H. Schreiner in dr. J. Bezjak, 3. zvezek, za četrto šolsko leto, založil F. Tempsky na Dunaju 1905.» Cena 80 h — je vis. c. kr. ministrstvo z odlokom z dne 31. maja 1905 št. 18420 v občo porabo v ljudski šoli dovolilo.

Razgled.

Listek.

Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani prosi tem potom vse one častire rodoljubkinje in cenjene rodoljube, ki se ukvarjajo z razprodajo «narodnega koleka», da izvolijo vsaj do konca meseca majnika 1905 uposlati podpisanemu vodstvu še dolžne zneske. Ob enem se naprošajo, da izvolijo naznaniti, od koga da so prejeli te «narodne koleke», za katere pošljejo denar. Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.

Hipnoza v šoli. Učitelj suspendovan od svojega urada. Žalosten slučaj, kateri se je pred nekoliko leti na Ogrskem pripetil, je dal povod k uradni odredbi, po kateri je lajikom hipnotizovanje najstrožje prepovedano. Hipnotizovan biti je nevarna reč, hipnoza namreč ruši organizem in more biti vzrok težkim živčnim boleznim in po okoliščinah zamore hipnoza celo smrt povzročiti. Toda navedena vladna odredba se menda ni dosti čislala. Pred nekoliko dnevi se je obvestil glavni mestni urad, da neki učitelj imenom Ludovik Solt, ki vodi letnike, koji so se bili ustanovili za take učence, kateri imajo hibe v govoru, proizvaja z otroci hipnotične poskuse. Učenci so pripovedovali o teh poskusih doma in nekateri starši so ta slučaj ovadili. Na podlagi teh pritožb, ki so se prijavile, dobil je zapoved doktor Katona od mestnega fizikata, da vodi preiskavo in ta slučaj temeljito preišče. To je tudi storil ter dognal, da so bile ovadbe resnične v vsakem oziru. Ko je doktor Josip Katona prišel v šolo, ponašal se je učitelj Ludovik Solt sam s svojo vedo ter pokazal pred doktorjem, kako dobro razume to umetnost in kaj vse more

doseči s hipnotizovanjem otrok. Tako je na primer učitelj poklical otroka iz klopi, strmel nanj z bodečimi pogledi, da je zasnul v hipnotično spanje. Potem je zapovedal otroku da naj stori to ali ono. Med drugim je velel otroku, da naj pije kupico vode, toda suggeriral mu je, da je to rudeče vino, in otrok je dobil opojnost. Drugemu učencu je hipnotizoval ude ter mu zapovedal da ne sme vstati s svojega stola in mali se ni mogel dvigniti. Tudi razni drugi primeri, koje proizvajajo hipnotizerji, so bili učitelju v obtožbo. Dr. Katona je nekaj časa to gledal in potem takoj učitelja opozoril na to, da izvaja kaznjiv čin ter mu enkrat za vselej prepovedal hipnotizovanje. Pri vršeči se preiskavi se je izvedelo, da je ta učitelj tudi z učenci drugih letnikov napravil hipnotične poskuse. Delal je to z neko izvestno pravilnostjo ter se zagovarjal s tem, da je to potreben pripomoček za njegovo učno metodo, na koji podlagi je upal doseči boljše učne uspehe. Imenovani učitelj je bil takoj suspendovan od svoje službe.

J. St.

Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani je razposlala te dni vsem slovenskim društvom poziv, v katerem prosi, da sklenejo kolekovati vse svoje listine, pisma in dopise z narodnim kolekom, ki je v korist družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani, in da rabijo le-ta kolek pri vstopnicah na vse zabavne priredbe, veselice, koncerte, besede in dr.

Vodstvo prosi najizdatneje podpore pri razširjanju novega dvavinarskega koleka vseh onih, ki jim je naša šolska družba pri srcu. Ta mala denarna žrtev donese Slovincem pač obilega sadu.

Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.

Statistika dnevnikov in časopisov, ki so izhajali l. 1904 v Avstriji ali ki imajo poštni debi v tej državi, kaže sledeče razmerje:

Jezik:	V državi:	Za mejo:	Dnevniki:	Časopisi:	Skupno:
nemški	1860	3218	1096	3982	5078
češki	1001	—	18	983	1001
francoski	10	581	110	481	591
angleški	2	481	47	436	483
laški	121	215	85	251	336
poljski	226	103	40	289	329
ruski	2	169	56	145	171
slovenski	59	—	3	56	59
hrvatski	55	—	2	53	55
maloruski	47	—	2	45	47
švedski	—	40	18	22	40
grški	1	38	23	16	39
danski	—	33	24	9	33
holandski	—	33	19	14	33
rumunski	7	26	9	24	33
srbski	6	20	6	20	26
ogrski	—	22	17	5	22
norveški	—	18	10	8	18
bulgarski	—	16	4	12	16
španski	—	16	8	8	16
hebrejski	5	8	3	10	13
arabski	—	12	2	10	12
turški	—	10	5	5	10
drugih	5	20	5	24	29
Skupaj	3411	5106	1582	6908	8490

Pedagoški paberki.

Da sem kraljica V neki londonski šoli je učiteljica dala učencem zadačo pod tem naslovom. Učenke so marsikaj napisale. Ena je dejala: «Da sem kraljica, bi prepovedala prah in druga kozmetična sredstva, in nobena žena, ki rabi polepševalna sredstva, ne bi smela prestopiti prag moje palače. Tudi nebi dovolila kodranje las z železom ali drugimi pripravami. V mojem kraljestvu bi smele nositi žene samo naravne lase.» Druga se je bavila z nalogo, oskrbeti vsem državljanom dela in kruha. Končala je spis tako-le: «Takim načinom nebi bilo več ubogih in ljudi brez strehe. Nato bi kupila kolo, mačko in psa in bi pohitela v vas, kjer bi počivala.»

Pregled univerzitetnih predavanj, ki jih je priredila učiteljska zveza «Komensky» v Pragi od l. 1896 za učiteljstvo.

Ime univ. docenta	Predmet predavanja	Leto predavanja	Ur na teden	Semestra	Povpreč. poslušalcev (K)	Vseh semestrnih poslušalcev (K)	Nagrade		Opazka	
							K	h		
1 Prof. dr. C. Strouha	Eksperimentalna fizika	1896—99	2	6	87	522	4214			
2 Doc. dr. Ot. Šulc	Anorg. kemija	1896—97	1	2	70	70	980		honovar daroval	
3 Prof. dr. B. Rayman	Organ. kemija	1897—98	1	2	64	128	768		društvu učit. sirot.	
4 Prof. A. Panek	Matematika	1896—99	1	6	58	348	2088			
5 Prof. dr. Fr. Pasternek	Uvod v staroslov. slovnico	1897—98	1	1	35	35	210			
6 Prof. dr. J. Velenovsky	Botanika	1897—900	1	4	41	164	984		NI hotel sprejeti honorarja	
7 Prof. dr. K. Vrba	Mineralogija	1899—902	1	5	36	180	864		Daroval „č. učit. zveze“.	
8 Prof. dr. T. G. Masaryk	o nekaterih pro-blemih pedagog. in didaktike	1899—900	1	1	126	126	210			
9 Doc. dr. Fr. Krejčí	Psihologija	1900—901	1	2	35	70	350			
10 Prof. dr. Boh. Nemeč	Mikrosk. botanika	1900—901	1	1	36	36	360			
11 Doc. dr. A. Mrázek	Mikrosk. zoolog.	1901—902	1	1	35	35	350			
12 Doc. dr. E. Babak	Uvod v biolog. in fisiol. človeka	1901—903 1 1/2	6	6	36	216	1110			
13 Prof. dr. Fr. Drtina	Predmetin problem. filosofije	1901—905	1	2	38	76	380			
14 Doc. dr. Fr. Čada	Pedopsihologija	1903—905	1	2	60	129	380			
15 Doc. dr. St. Ružička	Šolska hygiena	1904—905	1	1	25	25	74		Poslušalci hospitanti farmac.	
Skupaj . . .							2160	13322		

«**Spominski list**». Hrvatski list «Preporod» hvali naš «spominski list» in priporoča — hrvatsko izdajo.

Učitelji na Srbskem imajo med narodom velik ugled. Imajo se zato zahvaljevati svojemu narodnemu delu. Ves napredek je samo učiteljev trud. Med učiteljstvom in narodom ni nikakršnih nesporazumkov, kakor v drugih narodih. Ljudstvo želi onemu, koji posveti vse svoje sile narodnemu blagru, da se mu tudi bolj godi, in ravno selski poslanci so se pri poslednji uravnavi učiteljskih plač močno zavzeli za učiteljstvo.

Šola za očete. V nekem francoskem listu se propagira ideja ustanove šole za očete. Te šole bi pohajali mladi ljudje in bi se v njih učili morale in fiziologije. Posebno dobro bi bilo ustanoviti takšno šolo v vojašnicah, kjer se naša mladina pogreza v najostudnejše blato nemoralnosti.

Brezplačna učna sredstva. Časnik «Westliche Post» v St. Louisu poroča o izkustvih z darovanjem učnih sredstev učencem ljudskih šol: Ob priliki svojih posetov ljudskih šol so pomočni superintendenti tudi popraševali po stanju darovanih učnih knjig. Konstatovalo se je, da učenci knjige zelo čuvajo in da so sedaj boljše ohranjene kakor popreje, ko so učenci sami kupovali knjige. S tem je mnenje izgubilo tla, da učenci darovanih knjig ne čuvajo. — To pomeni varčnost, to pomeni štedljivost. Pri nas se še prav malo govori o brezplačnem oddajanju učnih sredstev učencem ljudskih šol. In vendar bi to bilo zelo humano delo ko bi krajni šolski sveti kupovali vsa sredstva. Tako bi ne bilo neredov, tako bi imeli vedno vsi učenci vsa sredstva in bi ne bilo treba učitelju groziti in prositi, da stariši kupijo po preteku par mesecev učencem knjigo. Pri nas se oddaja brezplačno samo — komis. Tudi curiški kanton oddaja brezplačno vsa učna sredstva učencem ljudskih in meščanskih šol. V uradnem vestniku je izračunano, koliko kanton Curih za to izdaja. Tiskana sredstva so stala l. 1901 za vsakega učenca 1'22 frankov, l. 1902 1'18 frankov, l. 1903 samo 1'09 frankov. Pisalne in risalne potrebščine so stale za vsakega učenca l. 1901 2'42 fr., l. 1902 samo 2'34 fr. in l. 1903 le 2'26 fr. Za material pri pouku ženskih ročnih del se je izdalo za vsako učenko l. 1901 2'77 fr. l. 1902 le 2'24 fr. l. 1903 samo 2'15 fr. Sploh stanejo učna sredstva takim načinom mnogo manje, nego bi izdali za ta sredstva posamezni starši.

Učite spisje bolj ustmeno priporoča pedagog v «Deutsche Schulpraxis». Za spisje bi stavek: «Non multa sed multum» obrnil in dejal: «Multa sed non multum» Mnogo več primerov je treba izdelavati, a večinoma ustmeno. O čisto kratkem tematu morali bi učenci hitro sestaviti spis. Vsa ponavljanja, vsa shvatanja bi morala imeti značaj spisa. In k temu bi morali pridati učenci vselej nekaj lastnega. Pisani sestavki naj bi ne bili kaligrafski umotvori, ampak pisani z brzo, krepko roko; seveda se morajo učenci truditi, pisati čisto in čitljivo.

Leksikon narodnih vezov. Učiteljica Jelica Belović — Bernadzikovska, zelo marljiva pisateljica, je izdala leksikon narodnih vezov. Opozarjamo učiteljice in učiteljice ročnih del na to knjigo, ki je edina med Jugoslovani.

Avstrijska enakopravnost. Znano je, da se rimsko-katoliška stranka na Dunaji, ki je znana pod imenom «krščanski socijalisti» — krčevito brani dati Čehom ljudskih šol. Potrebne ljudske šole si morajo Čehi sami vzdržavati. Te šole so sicer zasebne, ker jim država noče priznati pravico javnosti, a jih nadzoruje c. kr. okraj. šol. nadzornik prof. dr. Eibl, ki pa slučajno ne ume ne besedice češki. Pri inšpekcijah ga spremlja kakor tolmač dr. Alojzij Pivec. Ta mu tolmači, kaj se pri inšpekciji godi. Češko učiteljstvo teh zasebnih šol mora dopisovati c. kr. okr. šol. nadzorniku v nemščini, a predpisane šolske tiskovine so dvojezične. **Blazeni § 19.**

Popoldanska šola. V nekaterih krajih se šolniki trudijo, da bi odpravili popoldansko šolo in uvedli namesto nje neprerušeni predpoldanski pouk, ki bi začel bolj rano in končal nemara ob 1 popoldne. V Hannoveru je v ta namen razposlalo ravnateljstvo meščanske šole vprašalne pole. Odgovori starišev so kmalu odločili s 95% za neprerušeni predpoldanski pouk; samo 5% starišev je bilo za celodnevni pouk.

Palica v šoli. Državni zbor Danske je sprejel v seji dne 29. marcija predlog, da se v šoli uvedi telesna kazen.

«Ustř. spolek učit. jednot na Morave» je vložilo na ministrstvo prošnjo, da isto uredi počitnice na ljudskih šolah tako, kakor so na srednjih šolah.

Šlesko šolstvo. V Šleziji je bilo l. 1903—4 24 meščanskih šol in sicer 23 nemških in 1 češka. Pripomniti pa je, da je bila slednja deška in nepopolna, akoravno je v Šleziji 22·04% Čehov in 44·68% Nemcev. Ljudskih šol je bilo 547 in sicer 230 nemških, 146 poljskih, 126 čeških, 23 nem. čeških, 22 nem. poljskih. Izmed 547 lj. šol je bilo enorazrednic 220 (čeških 50), dvorazrednic 147 (č. 42), trirazrednic 64 (č. 16), štirirazrednic 34 (č. 6), petrazrednic 71 (č. 11), šestrazrednic 9 (č. 0), sedemrazrednic 2 (č. 1). — Javnih šol je tedaj v Šleziji 571. — Zasebnih pa 48 in sicer 45 s pravico javnosti, 3 brez te. 5 teh šol je čeških. — Nemške zasebne šole oskrbujejo šolske sestre de Notre Dame. Zasebne šole je obiskovalo 8332 otrok, javne pa 105.072.

Učiteljstvo na Koroškem. 1. jan. 1905 je bilo na Koroškem 711 učit. močij in sicer stalno nastavljenih. Izmed teh je bilo v I. plač. razredu 127, v II. 203 in v III. 381. — Razlika med posameznimi plačilnimi razredi je 200 K. Po zakonu mora biti v I. plačilnem razredu 20%, v II. 30% in III. 50%.

Šolstvo v Lvovu. Lvov, glavno mesto Galicije ima sedaj osem poljskih vseučilišč, politehniko, konservatorij, 7 gimnazij, 2 realki, 2 obrtni šoli, 2 učit. pravniški, 30 javnih ljudskih in meščanskih šol in 30 zasebnih ljudskih šol. Zadnje leto sta se ustanovili 2 zasebni šoli. Zasebne šole oskrbujejo večinoma šolski bratje in šol. sestre. Šole so ali poljske ali rusinske, le 2 sta nemški. V poljskih šolah se poučuje rusinsko od 2. razreda dalje, a v rusinskih pa poljski kakor drugi deželni jezik. Nemščina se poučuje v teh šolah od 3. razreda dalje po 6 ur na teden, v nemških pa se uči le poljščina kakor drugi deželni jezik. Obvezni šolski obisk traja v Lvovu 7 let, na deželi le 6, a v srednje šole se lahko prestopi iz 4. razreda ljudskih šol.

Gozdna šola v Charlottenburgu. Mesto Charlottenburg je postavilo v bližnjem gozdu dve lepi šolski baraki. Ena je namenjena pouku, druga gospodarstvu. Vsako jutro se odpravi tja 100 otrok, zvečer se vrnejo v mesto; tako so dnevno 12 ur na svežem zraku. To so bolehavi otroci, katerim preti jetika. Po vsaki učni uri, ki se vrši po možnosti v gozdu samem, je 1½ ure počitka; med tem učenci igrajo in počivajo. Oskrbuje to šolo društvo Rdečega križa; mesto plača dnevno ½ marke za vsakega učenca. Uspehi so z ozirom na intelekt in telo najlepši. To pripoznavajo vzajemno šolski uradi in zdravniki. Učitelji so navdušeni za to novost.

Enakopravnost v Avstriji. — Sicer imamo v Avstriji § 19. temeljnih zakonov, ki določa, da so vsi avstrijski narodi enakopravni — tako glede dolžnosti kakor tudi pravic. — Kako se izvaja § 19. govore naj sledeče številke: L. 1904/5. ima Cislajtanija 229 gimnazijev (215 popolnih) in sicer: 118 nemških, 52 čeških, 33 poljskih, 6 laških, 3 rusinske, 5 srbo-hrvatskih in 12 utrakvističnih (nemško-rusinske, nemško-slovenske, nemško-rumunske.) — Realk je 128 (104 popolnih) in sicer: 72 nemških, 39 poljskih, 4 laške, 1 srbo-hrvatska in 1 utrakvistična (nem.-slov.). Država seveda najbolj skrbi za Slovence in Rumune, kajti le ti nimajo niti ene svoje srednje šole. Država vzdržuje 173 gimnazij in sicer 76 nemških, 45 čeških,

31 poljskih, 2 laški, 1 srbo-hrvaško. Dežele vzdržujejo 11 gimnazij in sicer: 10 nemških, v Dol. Avstriji 7 in 2 Moravska, 1 Štajersko; 1 laško Primorje; mesta vzdržujejo 13 gimnazij: 10 nemških in 3 češki; škofje 5: 4 nemške in, 1 laško; društva 14: 13 nemških, 1 poljska; fondi 4, 2 nemški, 2 utrakvistični; razni zasebniki 9: 3 nemške, 5 čeških, 1 poljsko. Realk vzdržujejo dežele 29: 17 nemških izmed teh je 15 na Moravskem, 11 čeških je na Moravskem in 1 laška v Primorju; mesta vzdržujejo 7 realk in sicer: 1 nemško, 4 češke, 1 laško in 1 utrakvistično na Kranjskem (Idrija); društva 1 nemško na Štajerskem; fondi 1 nemško v Bukovini; zasebniki 6; 4 nemške in 2 češki. Na vseh gimnazijah študira 81.630 dečkov, (na čeških 15.442), na realkah 43.899 dečkov (na čeških 14.284). — Še jasneje odseva avstrijska enakopravnost pri avstrijskih učiteljiščih, kajti moških učiteljišč je v Avstriji: 22 nemških, 11 čeških, 5 poljskih, 6 polj. rusinskih, 1 hrvaško, 1 laško, 1 slov.-nemška, 1 slovensko-hrvaško-laško-nemška v Kopru. Ženskih učiteljišč je: 10 nemških, 2 češki, 3 polska, 1 hrvaška, 1 laško, 1 nemško-slovensko, 1 laško-slovensko-nemško. *Justitia regnum fundamentum! Kaj!?* —ga.

Razredni vprašalnik srednješolski. Meseca januarja t. l. razposlal se je dijaštvu po vseh srednjih šolah začenši od 3. razreda naprej obširen vprašalnik gotovim dijaškim združenjem. To vprašanje ne spada sicer v okvir lista za ljudske šole, pa je že samo ob sebi značilno za šolstvo in vzgojo doraščajoče mladine, zato se zmenimo o njem. S tem vprašalnikom hoče to dijaško združenje zbrati snov za obtožbo današnje šole. «Občasno, izcela slučajno — pripoveduje se tu dalje — naznanjevanje tega ali onega nedostatka v časopisu ne zadošča.» «Tu je treba dela v večjem razmerju in predvsem sistematičnega dela.» Ta vprašalnik obsega 30 vprašanj tičočih se gospodarskih razmer kake šole in dijaških konviktov, 20 vprašanj zdravstvenih razmer dijaštva, 36 vprašanj izobraževalnih razmer, 20 vprašanj tičočih se razmer disciplinarnih in reda, vprašanj iz zrelostne skušnje. Ves ta vprašalnik sam meče ostro svetlobo na sedanje srednješolske razmere. Že samo to je krepek pojav, da sami dijaki hočejo preosnovati srednjo šolo ter zbirajo material o nje nedostatkih, o svojih učiteljih in dr. Vprašalnik ta morda zapade brez nasledkov v pozabljenost, vendar svetloba, katero je na srednjo šolo in njo sedanjo uravnavo vrgel, ostane in se bo širila. Kako pravimo, ne spada to vprašanje v okvir ljudsko-šolskega lista, a srednješolski učitelji bodo z nami soglašali, če rečemo, da sedanja srednja šola kliče, da bi nekdo tudi tukaj odprl okna in dodobra prevetрил. Tu je treba morda še več zdravega zraka nego v naših ljudskih in meščanskih šolah, kjer je razmeroma vendar še več svobode. Toda vsega tega se nas ne tiče. Tiče pa se nas v tem smislu, da bi bilo potrebno, da se reforma šolstva vobče vzame o d-z dolaj navzgor v uvaževanje in da bi ravno srednješolski učitelji imeli se razgovoriti in ne zagovarjati tega, česar se zagovarjati ne da. To je občno narodno vprašanje. Prepričani smo, da se zistem našega šolstva ne bo čez dan podrl in boljši zgradil, ali zato nam ni treba rok križem držati, ali pa morda še strohnelo poslopje — braniti. Mnenja smo tedaj da edina **resnica** nas osvobodi in nam opomore do lepših dni. Ko bi učitelji ljudskih, srednjih in visokih šol s posredovanjem delegatov stopili skupaj v komisijo, koja naj bi se o vprašanih reforme šolstva vobče posvetovala, izvršiti bi se moglo izvestno mnogo dobrega. To moramo priznati, da današnja vzgoja ni na pravem potu, da se **oddaljuje prirodi** in da vršimo to in ono nepotrebno in marsikatero delo breznačelno. Morda li čakamo, da se naj prižene kak vihar od zapada ter pomete sedanji šolski zistem? Zakaj vedno le samo tožimo: Ta današnja mladež! Tega še ni bilo! Ona že hoče šole reformovati itd. Vprašajmo se raje: Kdo je temu kriv? Kdo je temu vzrok, da hočejo mlade glave popravljati stare? Delavska mladež prireja danes shode in tabore, ob-

ravnava o svojih učnih mojstrih, o učiteljih nadaljevalnih šol, dijaki zbirajo snov za «obtožbo srednjih šol» — to je pojav, ki sili k uvaževanju tudi človeka, ki ima rad — sveti mir. S prostim posmehom: Tega bi še manjkalo! — stvar ta se ne popravi, niti ne — ustavi. Zato raje o pravem času k delu!

Po «Bes. učiteljska» J. St.

Šolskoobveznih otrok je v Avstriji. Na Moravskem in Šeškem 6695, v Česki 55.315, v Gornji Avstriji in Solnograški 3292, v Dol. Avstriji 20.321, v Tirolski in Predarlski 14.498, v Štajerski, Koroški in Kranjski 53.914 v Primorju 39.694, v Dalmaciji 71.721, v Galiciji in Bukovini 664.305. — Skupaj ravno 919.743 otrok nima potrebne izobrazbe. — Avstrija šteje 17.800 ljudskih in 485 meščanskih šol.

Izkoriščanje šolske dece v Avstriji. Centralna statistična komisija na Dunaju je ravnokar izdala izkaz, kako se izkorišča šolska deca pri raznem delu. V Avstriji je 3.207.674 šolskoobveznih otrok. Od teh otrok se uporablja 154.791 otrok pri raznih podjetjih. Največ otrok se pri uporablja poljedelstvu in sicer 103.010. Seveda, tu niso všteti oni otroci, ki pomagajo svojim starišem ali sorodnikom pri delu, temveč le oni, ki služijo v šolskoobvezni dobi pri tujih ljudeh. Pri raznih obrtih, fabrikah i. t. d. je bilo uslužbenih 51.781 šolskoobveznih otrok. Služilo pa je pri raznih gospodarjih 70.592 šolskoobveznih deklic in 84.199 dečkov.

Japonsko šolstvo. Na Japonskem se prične šolskoobvezna doba s 6. dop. starostnim letom in traja do končanega 14. leta. Po zadnji štetvi ima Japonska 28.381 ljudskih šol s 4.980.604 otroci. Šolnine ni. Stroške za šolstvo nosijo občine. Ljudskošolski učitelji so trojni: pravi učitelji, pom. učitelji in strokovni učitelji za risanje, petje, telovadbo, kmetijstvo in angleško. Vsak učitelj mora biti izprašan. Najmanjša učiteljska plača znaša 25 jenov, a najmanjša, ne sme presegati 120 jenov. Vrh tega dobi vsak učitelj še stanarino. S 15 službenimi leti gre učitelj lahko v pokoj. Po učiteljevi smrti dobi učiteljeva udova ono pokojnino, ki jo je užival njen mož. L. 1902. je bilo na Japonskem 102.700 učiteljev, 54 učiteljišč s 11.900 kandidati. V učiteljiščih se uči: moralo, japonsščino, kitajščino, angleščino, kmetijstvo in vse ljudskošolske predmete. —ga.

Šolstvo v Galiciji. Rusinski list «Učitelj» je objavil pred kratkim vrlozanimive podatke o gališkem ljudskem šolstvu. Številke dokazujejo jasno, kako je šolstvo sploh zanemarjeno po onih deželah, ker imata moč plemstvo in duhovščina. Številke dokazujejo dalje jasno, kako se prezira rusinska manjšina, akoravno znaša razmerje 42:45. Galicija ima 1591 občin s 997.385 prebivalci, ki nimajo niti ene ljudske šole, tedaj ne morejo obiskovati otroci šol. Od teh občin je rusinskih 882 s 572.631 prebivalci, in 709 poljskih s 407.204 prebivalci, razmerje 56:44. — L. 1900 je bilo v Galiciji 8134 učiteljev in učiteljic, med temi 1803 Rusini (22%), a Poljakov 6197 (78%). — Nekvalifikovanih učit. močij je bilo l. 1902—3 na galiških šolah 1013 (10,76%). Za meščanske šole je bilo izprašanih 535 učiteljev in 687 učiteljic; z zrelostnim in usposobljenostnim spričevalom a brez mature je bilo 815 učiteljev in 668 učiteljic; neizprašanih pa je bilo 109 učiteljev in 904 učiteljice. — Stalno nastavljenih je bilo 3164 učiteljev in 1945 učiteljic; 1809 učit. osoba je bilo začasno nastavljenega, a 1932 učiteljskih mest je bilo praznih. Začasno učit. moči je služilo nad 10 let 93 učiteljev in 293 učiteljic; stalnih učiteljev s 30 službenimi leti je bilo 308, a ne jedne učiteljice. —ga.

Posebna šola za nadarjene. Naš šolski pouk obvladuje birokratizem. Nadzorniki zahtevajo strogo enakomernost pri vseh učencih, pa tudi učiteljskih individualitet ne vidijo radi. Dr. Petzold je preračunal, da je v šoli le 10% nadarjenih, 70—75% srednje nadarjenih in 15—20% slabo nadarjenih učencev. Učitelj se peča predvsem z najslabšimi srednje nadarjenih učencev, in kdor izmed teh najslabše

zdela, določuje mero poučnega napredka. Vse to pa se godi na škodo in račun nadarjenih, ki se predpisanih predmetov nauče v polovici toliko časa kot srednje nadarjeni. Posledica tega je, da se ti dolgočasijo, izgube veselje do dela in so večkrat kalilci miru, pouka in discipline. Škoda je, da se z metodo v današnjih šolah zanemarja vzgoja toliko ženijev in talentov. Zato naj bi se ustanovile posebno šole za nadarjene učence. Občine bi ne bile vsled njih prav nič znova obremenjene, ker bi z zmanjšanjem učne tvarine v šolah srednje nadarjenih bile proste učne moči in učne sobe za izobrazbo boljših učencev. — Proti tem predlogom nava-
 jajo nemški pedagogi važne ugovore. Kakor so posebne šole za manj navdarjene, tako so tudi šole za izborno nadarjene šolske abnormalije. S temi in onimi naj bi bila tako rekoč »zatušana« le kardinalna hiba našega šolstva: prenapolnjenje razredov, preobteženje učiteljstva, da se ne more tako posvetiti individualni vzgoji in izobrazbi učencev. Naše šole so danes tvornice, v njih se pohaja z učenci po uradno predpisani šablono. Kojih otrok ni mogoče spraviti v šablono, v normal, torej z njim — vuj: je-li nadarjen, zopet v posebno šolo, je-li še več nadarjeni v posebno šolo. Zakaj raje ne govorite naravnost: Dajte učitelju manj učencev in bo z uspehom poučeval i manj i več nadarjene. Toda k temu mu morate privoščiti svobode!

J. St.

Učiteljšča v Avstriji. Sedaj je v Avstriji 22 nemških, 11 čeških, 5 poljskih, 6 poljsko-maloruskih, 1 nemško-slovenski (v Ljubljani, s koliko predmeti v slovenščini?), 1 slovensko-hrvatsko-italijanski (najbolj pa nemški v Kopru), 1 hrvatski, 1 laški učiteljski zavod, skupaj torej 48 državnih zavodov za vzgojo učiteljev; potem 10 nemških, 2 češka, 3 poljski, 1 nemško-slovenski, 1 laško-nemški, 1 hrvatski in 1 laški zavod za vzgojo učiteljic, skupaj torej 67 državnih učiteljšč. V moških učiteljščih je letos 8254 (lani 7761), v ženskih 3176 (lani 3139) gojencev. V poslednjem tečaju je letos 1724 kandidatov in 900 kandidatk. Skupaj je torej 11,430 gojencev (proti 10.830 l.l.) V poslednjem tečaju je 2.624 gojencev (proti 2421 l.l.) Razen tega je tudi več deželnih, občinskih in društvenih učiteljšč, zlasti klerikalnih.

Domače naloge. Ravnateljstvo naučnih zadev v bernskem kantonu je odobrilo sledeče rezolucije bernske šolske sinode in priporočilo: 1. V prvem šolskem letu se ne smejo dajati domače naloge, v drugem in tretjem šolskem letu nobene pismene domače naloge. 2. V višjih razredih ljudske šole, v srednjih šolah in pripravnicah se ne smejo dajati pismene domače naloge. Izvzet je samo materinski jezik za starejše učence in učenke. 3. Kjer se poučuje po predmetih, tamkaj se morajo posamezni učitelji dogovoriti in domače naloge enakomerno razdeliti po dnevih. 4. Domače zadače, ki so določene za šolo in pripravnice, zlasti memorovanje in ponavljanje posameznih predmetov, naj se razdelijo enakomerno na vse leto in koncem leta ne sme biti prekoračeno število zadač. Sploh se smejo domače naloge dopuščati samo v majhnem izmerju. Pri tem se moramo ozirati na socialne razmere učencev. Telesni in duševni nedostatkí se morajo smatrati kot razlogi, ki oproščajo od domačih nalog. 5. Ni dovoljeno: a) doma se pečati z ročnim delom ali risanjem kot šolska zadača; b) dajati fakultativne ali pridnostne naloge; c) dajati naloge od prepoldne do popoldne istega dne; d) dajati naloge čez počitnice. Čez nedelje ali praznike se ne smejo dajati domače naloge.

Kaj se vse najde v žepih naših učencev. Nekí oče je pregledal žepu svojega sina, učenca 3. razreda ljudske šole. V žepih je našel tele predmete: beležnico, škarje, svinčnik, novčarko, brisalko, košček smole, polovico roga, svitek motvoza, pol podkove, 3 gumbice za manšete, ročnik od solčnika, kostko (kocko za igranje), komad tuša in 5 barvic, školjko, ladjico, gnil zob, zlomljeno šestilce, črnilnik, lupino pomaranče, 7 dateljevih koščic, 2 peresnika, konico iz oglja za električne svetiljke,

šalico za mešanje barv, škatljico žigic s starimi peresi, bezalo za zobe, dva kosčka sladkorja, angleški obliž, 2 svinčena vojaka, palec od rokavice, gumb od plašča, majhen ključek, medeno kolce, dve stekleni prizmi, star krajcer, češelj, povekšalno steklo, star vozni listek, košček lošča, žabico od pasa, rožič srnjaka, magnet, košček voska, 3 žreblje in nekakšno črevo, ki se je pozneje pokazalo kot lev kače. Ko so dečka vprašali, čemu mu je ta zbirka, čemu vse to nosi v žepih, je odgovoril, da vse to končno neobhodno potrebuje in je hitel, vso svojo zbirko zopet spraviti na varen kraj — v svoje žepove.

Kronika.

Svobodomiselnno združenje za psihološko poučavanje otrok v Parizu.

Pred tremi leti se je bilo osnovalo v Parizu združenje z naslovom «Societe libre pour l' etude psychologique de l' Enfant», kojega naloga je preiskovati telesni in duševni razvoj otrok. V predsedništvu so izborni pedagogi, kakor ravnatelj v Sorbonny v Parizu Liard, ravnatelj Bédaures, gospa Kergomardova, predsednica šol za matere, Binet, ravnatelj psihološkega laboratorija v Sorbonnu idr. To društvo ima mesečne shode. Pri poslednjem občnem zboru je bilo črez 300 udeležnikov. Predaval je tu zlasti Thonnin o svojih preiskavanjih otroških značajev, Malapert o razvoju otroškega govora. Znamenit je stavek Binetov: «Opazovati in eksperimentovati, eksperimentovati in opazovati» mora pedagog.

Dansko. Ljudska učitelja ministra. — Danska se lahko ponaša z dvema ministroma, ki sta bila ljudska učitelja. Prvi se zove J. S. Christensen in je ministerki predsednik kakor tudi vojni minister. Rojen je dne 21. nov. 1856 kakor sin ubogih kočarjev. Dovršil je ljudske in srednje šole v Grundtargu in učiteljišče zadnje dve leti v Gedvedu. Spočetka je služil na raznih mestih, a pozneje blizu 30 let v Stadinu kakor učitelj in organist. Pred kakimi 6 leti je bil voljen državnim poslancem okraja Ringkjebinga, pridružil se je skrajni levici, kateri je kmalu postal predsednik. Voljen je bil tudi predsednikom finančnega odseka, kjer se je iskazal kakor strokovnjak v finančnih zadevah. L. 1901 je postal naučni minister in je to čast vžival tri leta. V tej dobi je izpeljal celo vrsto prav dobrih zakonov tako glede šolstva kakor tudi glede cerkve. Ko je nastala kmalu na to ministrska kriza, poveril mu je kralj sestavo novega ministrstva. In sestavil ga je. Sam je obdržal portfelj ministrskega predsednika in vojnega ministra. Sodrug Christensenovega ministrstva je sedanjí naučni minister Snevald Serenzen, rojen l. 1848. Dovršil je učiteljišče ter postal urednik lista «Kolding Folkeblat-a». L. 1887. je bil voljen državnim poslancem, bil je nekaj časa predsednik levice. L. 1901. je prevzel posle notranjega ministrstva, sedaj pa posluje kakor naučni minister. — a.

Delo hrv. društva za propagiranje vzgoje. To jako agilno društvo, čigar člani se popolnoma nesebično udajajo delu za narod in so ravno radi te svoje lastnosti čisto neslični nekaterim drugim hrvatskim pedagogom, se odlikuje po jako uspešnem delovanju. Dne 31. majnika je izposlovalo društvo brezplačno predstavo za mladino v zagrebškem gledališču. Ravno tako bode izposlovalo brezplačni vstop mladini v izložbo slik hrv. umetnikov. Poslalo je po prof. Bučarju sestavljen »memorandum» zagrebškemu mestnemu zastopu za doznačenje in urenjenje igrališč za mladino. Razen tega posreduje društvo pri izmeni otrok čez počitnice in pripravlja ferijalno kolonijo. Kakor vidimo, je tukaj res dobra merica pozitivnega dela. Radujemo se, da moremo hrvatskim rodoljubom na taki agilnosti čestitati.

Hrvatska šola v Ameriki. V Antofogasti so Hrvatje otvorili svojo šolo s hrv. in španskim učnim jezikom.

Sanatorij za jetične učitelje hočejo ustanoviti s troškom 800.000 fr. francoski učitelji. Denar je že pripravljen.

Penzioniranje učiteljev se vrši sedaj na Nižjeavstrijskem z mrzlično naglico. Povsod najdejo učiteljev, ki so postali vsled starosti za službo nesposobni. Samo na Dunaju so našli 96 takšnih siromakov. In zakaj takšno brutalno postopanje krščanskih socialistov? Začetkom julija tega leta stopi v veljavo novi zakon o učiteljskih plačah — in ljubezen do bližnjega se mora pokazati pri najrevnejših izmed revnih — pri učiteljih.

Nerazdeljeni pouk na Hrvatskem. Koliko dela, kolike muke povzročata razdeljeni pouk učitelju, je znano. Koliko škoduje narodu, se tudi ve. V Istri na pr. italijanski deželni odbor skoro nikjer neče dovoliti drugega razreda, kjer je nad 80 učencev, ampak odredi, da se ima uvesti razdeljeni pouk in potem sme biti takoj po 100 otrok v razredu. Tako nuja ta zakon tudi novo sredstvo, da se uporablja dvojna mera v šolstvu in se gnete slovenski in hrvaški živeti v tej pokrajini, o kateri je poslanec Andrijič vprašal nekdanj v deželnem zboru istrskem, za koliko in za kakšno ceno je prodana Italiji. — Na hrvatskem sedaj začno resno misliti na odpravo razdeljenega pouka. Vlada je odredila, da se v vsaki županiji določita najboljša in najslabša šola, kjer se ima uvesti nerazdeljeni pouk. Nadzorniki imajo te šole posebno marljivo nadzorovati in o uspehih vladi poročati. Tako se hoče dobiti dobrih izkustev in na temelju teh se boče potem postopalo.

Šolska poslopja na Bulgarskem. Bulgarsko Narodno sobranje sprejelo je predlog ministra prosvete, da se odobri občinam na Bulgarskem 6.000.000 frankov za grajanje zgradbo novih osnovnih šol. Iz izvestja, s kojim je minister prosvete opremil svoj predlog, so razvidni sledeči podatki: Od l. 1879, torej od leta, kar je dobila Bulgarska z Istočno Rumelijo samostalnost, pa do 1. septembra 1882. se je zgradilo v južni Bulgarski (v Rumeliji) 540 šol, in sicer: 429 bulgarskih in 107 drugih narodnosti. V istem času se je zgradilo v severni Bulgarski 438 šol. Za zgradbo teh šol je potrošila vlada istočno-rumelijska 2,313332 grošev v zlatu ($4\frac{1}{2}$ groša = 1 K), bulgarska vlada pa 650.000 frankov. Sedaj obstoji 1041 šol brez lastnega poslopja; poučava se v privatnih hišah, v opuščenih mošejah, v prodajalnah, v cerkvah, celo na gumnih. V 278 vaseh je šolsko poslopje tako malo, da ne more vanje vsa za šolo sposobna mladina. Izmed vseh poslopij, ki danes služijo šoli, je 1209 pripravnih, 990 malo pripravnih, 853 nepripravnih. Po načrtu sta se sezidali 1902 šoli, brez načrta 1060.

Dninar — mestni šolski nadzornik. Mestnim šolskim nadzornikom se je imenoval v Bodostajn kraj Karlovca — dninar težak. To je absurdno, tako absurdno, da si neumnejše stvari niti misliti ne moremo.

Realni učitelji na Badenskem izhajajo večinoma iz vrst ljudskih učiteljev. Po izpitnem pravilu se pripuščajo k izpitolu za realne učitelje: 1. učitelji ljudskih šol, ki so prestali zrelostni in sposobnostni izpit z znamko «dobro». 2. Abiturijenti devetrazrednih višjih šol (gimnazij, realnih gimnazij ali višjih realk), ki so se dve leti naobraževali privatno. Poslednih pa se jako malo oglasi k izpitu. Tako se more trditi, da so na Badenskem skoro vsi realni učitelji ljudsko-šolski učitelji.

Dvajsetletnica Jungejeve metode. Letos je 20 let, kar je Junge popolnoma izpremenil prirodopisni pouk s svojo knjigo «Der Dorfteich.» Kielsko učiteljsko društvo je v proslavo svojega člana in v priznanje njegovih zaslug za prirodopisni pouk imenovalo Jungeja svojim častnim članom in mu izročilo krasno diplomo.